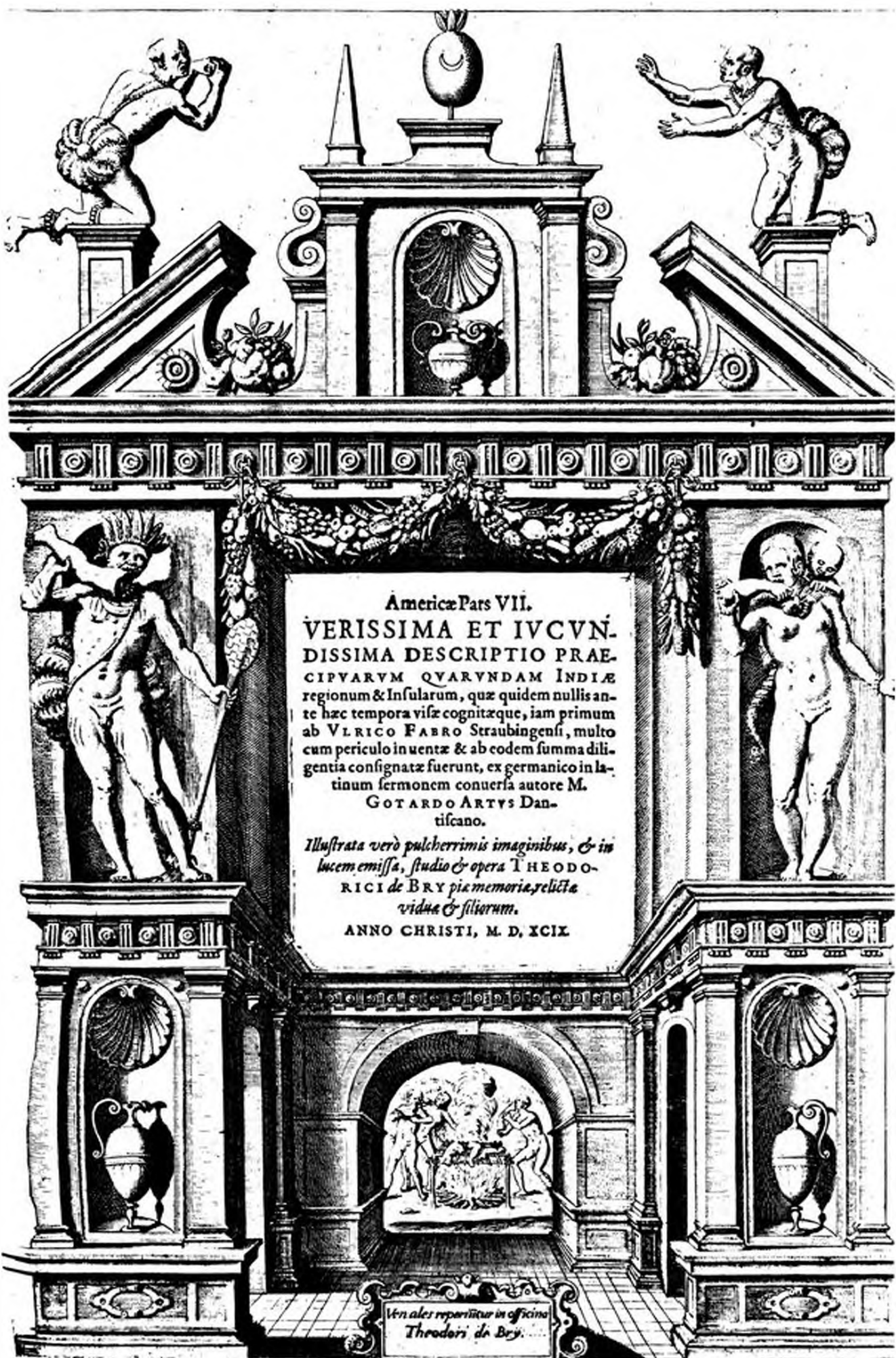

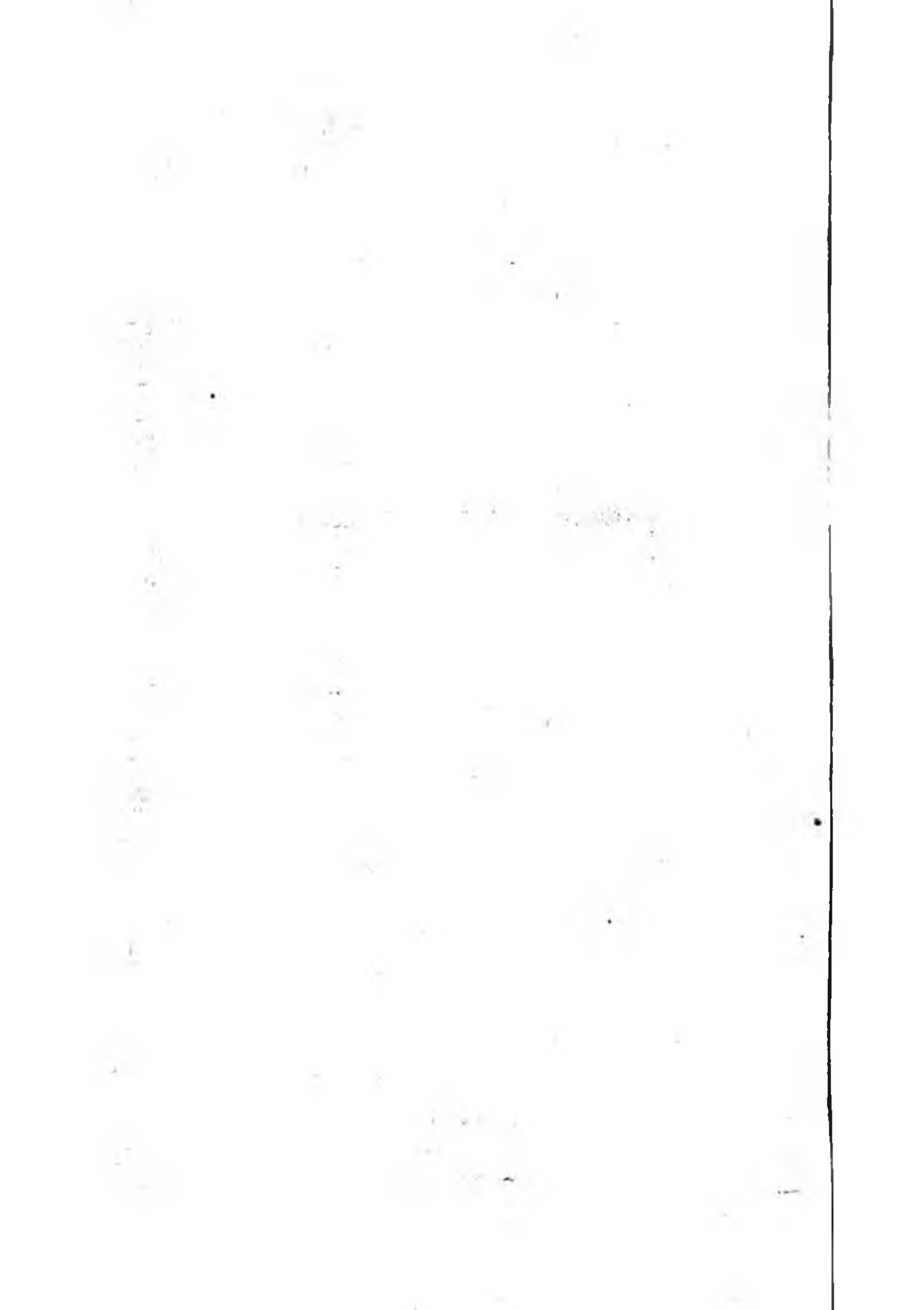

Americæ Pars VII.
VERISSIMA ET IUCVN-
DISSIMA DESCRIPTIO PRÆ-
CIPVARVM QVAVNDAM INDIAE
regionum & Insularum, quæ quidem nullis an-
te hæc tempora visæ cognitæque, iam primum
ab VLTRICO FABRO Straubingensi, multo
cum periculo inuentæ & ab eodem summa dili-
gentia consignatæ fuerunt, ex germanico in la-
tinum sermonem conuersa autore M.
GOTARDO ARTVS Dan-
tiscano.

*Illustrata verò pulcherrimis imaginibus, & in
lucem emissæ, studio & opera THEODO-
RICI de BRY piæ memoriæ relicta
viduæ & filiorum.*

ANNO CHRISTI, M. D. XCIX

Venales repertiur in officina
Theodori de Bry.

Præfatio ad Lectorem.

VAMVIS beneuole Lector, parens noster THEODORICVS de BRY, piæ memoriæ; septimam hanc Americæ partem, quæ itinera VLRICI FABRI continet, in latinum sermonem conuersam, prioribus sex partibus addere decreuerit; illud tamen propter varia negotia & occupationes alias hæcenus intermissum fuit; quin & morte præuentus præstare non potuit. Nos igitur cum sciremus parentes in liberis viuere, nolimus committere vt per parentis mortem aliquis sua se spe frustratum queri merito posset, atque ideo quæ a parente nostro inchoata inuenimus, perficere & absoluerè omnino decreuimus, nihil in eo laboris subterfugientes, licet in nostris alioquin operibus occupatissimi essemus. Exigere autem etiam quodammodo & efflagitare hanc septimæ huius partis versionem latinam videbatur pars Americæ octaua, quam non ita pridem ex belgico in germanicum sermonem translata, latino iam tecum idiome communicare volumus. Ne igitur aliquid in latino desideraretur, & ordo qui in germanico est, turbaretur, necessum omnino fuit hanc quoque partem latinam facere, quæ quidem, præterquæ quod voluptate lectorem afficere non exigua potest, bene admodum cum superioribus cohæret, & earum quasi quidam est commentarius, itaque & figuris imaginibusq; quibusdam huius partis historiam illustrauimus, spe bona fieri, lectorem beneuolum hoc nostrum institutum approbaturum, & sua nos beneuolentia inuitaturum, vt nullis imposterum laboribus sumptibusque parcentes, in his & similibus pergamus, & alia quæ sub manibus habemus opera, in lucem emittamus, donec tandem & nos nostrum in hac vita cursum absoluamus. Est enim & nobis nostra conficienda peregrinatio, multo quidem prolixior & difficilior quam itinera hæc & nauigationes esse possunt, in qua tot nobis pericula a ventis & tempestatibus variis subinde obiiciuntur, vt mirum non sit vix vnum ex decem, portum optatum assequi. Quo magis ad uigilandum nobis & videndum vt nauiculam nostram ita dirigamus; ne quid faciamus aliud, quam quod ad diuini nominis gloriam, utilitatem proximi & nostram ipsorum salutem promouendam faciat. Quod ipsum quidem omnibus nobis largiatur Deus pater filius & spiritus sanctus, cui vni & omnipotenti Deo sit laus & gloria seculis infinitis. Vale.

LECTORI BENEVOLO
THEODORICVS DE BRY
SALVTEM.

Cum haëtenus precipuas & iucundissimas noui Orbis seu *AMERICA*e historias, pulcherrimis imaginibus & figuris artificiosissime illustratas, typis euulgarim atque in lucem emiserm; Quae quidem historia hucusq; sex libris descripta & comprehensa fuerunt, quoru primus descriptionem regionis *VIRGINIAE*, secundus *FLORIDAE*, tertius *BRASILIAE*, quartus, quintus & sextus, tres libros *BENZONIS* complectitur: Opera precium me facturum putauim, si omnino nihil eorum omitterem, quae ad illustrandam hanc materiam aliquo modo facere possent, itaq; & sequentem hanc *ULRICI FABRI* Straubingensis perbreuem quidem, sed maxime iucundam & veram historiam, publicare volui, partim quod ea ad illustrandum hoc argumentum non parum facere videbatur, quae & grata breuitate & multarum mirabilium rerum verissima descriptione beneuolo sese lectori commendare posset: partim ut honori communis nostrae patriae, Germaniae, inseruirem, cum Autor ex superiori germania oriundus, multo simul & periculo & labore hoc iter in Americam, per vastuosissimum mare suscepit, omnia coram intuitus sit, & in communis patriae honorem atque gratiam propriissime exactissimeq; descripserit, ut ex historia lectione plenius patebit. Consideratione autem maxime dignum in historia huius lectione fuerit, quod Deus mirabilia sua opera non velit aeternum manere abscondita & ignota, sed subinde aliquos excitet, qui ea hominibus patefaciant, & omnipotentiam in eis diuinam agnoscant, predicent, atque mirentur. Fuit equidem non minima isthaec Orbis pars *AMERICA*, parentibus nostris haëtenus ignota plane atque incognita; Nobis autem hac postrema mundi aetate, diuina gratia patefacta est & manifestata, ut occasionem vel inde etiam aliquam haberemus, Deum predicandi, & vitam nostram iuxta ipsius voluntatem pie instituendi. Sed contrarium pro
dolor

dolor hac tempestate accidit. Cum enim consideratione fragilitatis humana vitam nostram emendare, & divinam hanc Dei benignitatem atque clementiam grata mente agnoscere & celebrare deberemus, videmus contra & non sine ingenti dolore experimur, omnis generis flagitia indies apud nos magis magisque crescere, non secus ac si & Christiani non essemus, & preciosissimum Christi meritum (ut bonitatem eius hoc postremo nobis declaratam seculo taceam) prorsus ignoraremus. Pudere nos certe debebat si a rudibus hisce & barbaris hominibus, in multis virtutibus, quin, & (quatenus quidem verbum Dei vel obiter saltem ipsis proponitur,) in pietate & morum probitate longe nos superari audiamus, quemadmodum in precedenti historia nobis ab Indianis haud obscure est obiectum, nos Christianos peiorem ipsis Indianis vitam agere, qui agnitionem Dei hactenus non habuerunt, unde & Christianam amplecti religionem imposterum non admodum desiderent. Quod nos quidem pudore suffundere atque rubore merito debebat. Liceat mihi hic vel cum poeta exclamare, o tempora, o mores, vitam enim pro dolor agimus in omnibus vitis flagitiisque securissimam, ac si vel cælis Deus nullus inesset; iuventutem cerni nec ad pietatem nec ad morum honestatem institui, sed vel ferocitatis vituli in morem, omnia pro libitu agere, ita ut vix unum possis atque alterum hodie reperire puellum, qui non in malitia vel iusta atatis virum superet vincatque, cum tamen interim de Christiana pietate, & morum honestate alium apud eos sit silentium. Quid ego hic de abominando hoc peccato dicam, quod vix verbum unum atque alterum sine nefaria diuini nominis execratione, passim hodie apud nostros proferatur, cuiusmodi execrationes hisce egomet ipse auribus, non sine gemitu & iusta indignatione, percipere sepe numero cogor. Mirum profecto est, Deum ad tam nefaria flagitia atque scelera nostra diutius conuiuere, & non accensa vniuersa ira sua, nos variis ex medio penis supplicisque tollere, praesertim cum vitia haec & peccata, non in verbis solum, sed & in ipsis factis audiatur & conspiciantur, fallere, mentiri, helluari, scortari tantopere inualuit, ut accedere nihil possit amplius. Quod si ut Christianos decet, aeternam animarum nostrarum salutem, & postremi iudicii praesentiam considerantes, de tristissima istius iudicii sententia, qua dicetur, discedite maledicti in ignem sempiternae condemnationis, cogitaremus, crederem ego utique, non fore huius seculi tantam & tam exulceratam malitiam atque impietatem. Quis enim non potius optaret latissimam hanc & iucundissimam audire vocem, qua Christus dicturus est:

venite benedicti patris mei, possidete regnum vobis paratum ante iacta fundamenta mundi, &c. Cum igitur ea sit immundi huius mundi malitia & peruersitas, ut bonitatem Dei, in mirandis operibus eius parum agnoscat nec verbo Dei nec illustribus historiis ad pietatem moueatur, quemlibet ego Christianum rogatum volo, ut flecti sese tandem & moueri aliquo modo sinat, quo vitam Deo placentem postmodum agat, & bonitatem Dei non contemnat, cum de vita nostrane per unicam quidem horam certi simus, & facile fieri possit, ut vel praesens hac hora vitam nobis abrumpat omnibus vel ipsius Crasi diuitiis posthabitis atque neglectis. Hec lector beneuole monere te volui, cum enim non tantum peruersitatem & malitiam huius seculi in decrepita hac mea, senectute cum dolore & gemitu experiri & intueri quotidie cogar, sed ipse etiam variis infirmitatibus, maxime vero exactissimis intolerabilis podagrae cruciatibus, aliisque miseriis & calamitatibus assidue exercear & premar, non volui committere ut aliquid in me desideraretur quod ad promouendam gloriam Dei, & iuuentutem recte informandam erudiendamque faceret. Tuum igitur fuerit, & meorum quodammodo dolorum aliquo sensu affici, & conatus, labores sumptusque, quos in his & similib. historiis feci non exiguos, dextre aestimare. Quin & Deo pro bonitate & mirandis operibus eius gratias agere, & pro valetudine mea vota te facere velim, ut orbi Christiano adhuc aliis id genus inferuire & prodesse opusculis queam, quorum quidem plura sub manibus habeo, propediem Deo volente tecum communicanda. Deus aternus pater Domini nostri Iesu Christi Spiritum suum sanctum nobis omnibus largiatur, qui viam nobis in hac miseriorum valle monstret, quam insistentes tranquille hic honestam vitam agamus, gratiam & bonitatem Dei veneremur, & tandem ad requiem atque sempiternam in caelesti vita leticiam cum omnibus piis & electis transferamur. Amen.

VERIS.

VERISSIMA PRAECIPVARVM QVARVNDAM INDIAE REGIONVM AT.

QVE INSVLARVM IAM PRIMO, AB VLRI

CO FABRO Straubingensi multo cum periculo, inuen-
tarum, consignatarumque, descriptio.

Cap. I.

P

RINCIPIO cum Antuerpia Hispaniam petiturus,
ad ciuitatem nomine CALLIS, ad qua 400. milia-
ria in mari numerat, spacio quatuordecim dierum
appulissim, in portu ciuitatis ingentem Balenam
35. videlicet passuum vidi, cuius adipe 30. vasa, eius
magnitudinis, quibus haleces huc asportantur, re-
pleta sunt.

*Balena gran-
dis descriptio.*

Addi.

clafu. Ad dictam hanc ciuitatem CALLIS quatuordecim ingentes naues omnib: rebus necessariis instructæ & probe munitæ conuenierant, RIO DELLA PLATA Indiæ petituræ. Aderant simul *Numeru eorū qui nauem conſcenderūt.* ibi 2500 Hispani, & 150 Germani, ex superiori, partim & inferiori Germania, partim ex Saxonia oriundi. Et supremus noſtrū omnium præfectus PETRVS MANCHOSSA vocabatur.

Arma nauis. Ex quatuordecim hiſce nauibus, vna Domini SEBASTIANI NEIDHARD, & IACOBI VVELSERI Norinbergensis erat, qui procuratorē suum HENRICVM PAEIME propter mercaturam RIO DELLA PLATA Indiæ miserant. His ego me vna cum aliis, superioris & inferioris Germaniæ, 80 ferme, armatis adiungēs, RIO DELLA PLATA profecti sumus.

Synila. Cum eo venissemus, postmodum, autore dicto nostro præfecto vel Capitaneo, cū quatuordecim nauibus SYVILLA, eodem anno, die Bartholomæi soluimus, & ad ciuitatem Hispaniæ appulimus, cui nomen est S. LVCAS. Ciuitas hæc a SYVILLA viginti miliaribus distat, vbi propter nimias tempeſtates ad primum vſque Septembris, eiufdem anni commorati sumus.

S. Lucas. Hinc ſoluentes, ad tres inſulas non procul ab inuicem distantes peruenimus, quarum nomina ſunt DEMERIEFFE, KVMERO, PALMAN. Hæ inſulæ a ciuitate S. LVCAS distant 20 fere miliaribus, in quibus nauium partitiō facta eſt. Cæſaream Maiestatem agnoſcunt, & meris Hispanis habitantur ſaccari parandi peritiſſimis. In PALMAN quidem Inſulā tribus nauibus peruenimus, & nobis, cum quatuor ſeptimanis ibi fuiſſemus, de rebus necessariis iterum proſpeximus.

Plagiam filia cuiusdam ciuiſ, vna cum ancilla clām abduſta. Poſtquam Dux noſter PETRVS MANCHOSSA, qui octo vel nouem miliaribus a nobis aberat, nobis imperaſſet, vt ad iter nos pararemus, erat forte fortuna in naui noſtra ipſius Petri cognatus GEORGIVS MANCHOSSA, qui amare cœperat ciuis cuiusdam Palmensis filiam. Hic, cum ſoluerē conſtituiſſemus, noctu, circiter horam duodecimam vna cū duodecim ſuis amicis, ſeſe nobis rursus adiunxit, adferens ſecum filiam ciuis iſtius Palmensis, & ancillam, veſtes pecuniam & clinodia virginis portātem. Hi recepti ſunt in nauem ignorantibus fere omnib: excepto eo, qui in excubiis tum temporis erat, vigile. Mane cum ſoluiſſemus & vix duo vel tria miliaria conſeciſſemus exorta eſt ingens tempeſtas, quæ nos ad eundem rursus portum remiſit. Quo cum veniſſemus, nauicula quadam, quam iſta lingua PAT & PODELL vocant, procurator nauis HENRICVS PAEIMÆ, ad littus appulit, quo loci triginta armati conſtituti erant, qui dicto huic HENRICO PAEIME inſidias ſtruebant. Quod cum ex nauitis quidam vidiffet, admonebatur ipſe quidem, vt ad nauem rursus properaret, ſed periculum vix cuitare poterat, propterea quod armati iſti admodum cum vrgerent, apprehen-

dicta

dit tamen tandem nauem aliam quæ non procul à terra distabat & in ea sese saluabat. Cum itaque armati isti viderent se nihil efficere, nec dictum HENRICVM PAIEME capere posse, classicum canebant & campanæ pulsu ciues Palmenses ad arma excitabant, quin & tormenta ænea duo non exigua ad nauem nostram dirigebant, quatuor iectibus eam petentes, & primo quidem ictu ollam quam ^{Pugna nauis.} in puppi repositam, quæ recentis aquæ metretas quinque vel ^{lib.} sex capiebat, secundo ictu MASSAINE, hoc est, malum in naui; confregerunt, tertio perforata naui; virum vnum interfecerunt, quartus autem irritus fuit.

Aderat tum alius quispiam Naclerus, qui sua naui Hispaniam nouam in MECHSECKHEIM petere constituerat centum & quinquaginta armatos in littore habens. Hic turbis hisce cognitis, pacem inter nos & incolas istius loci fecit, hac quidem lege & conditione, vt GEORGIVS MANCHOSSA cum rapta virgine & ancilla ciuibus istis traderentur.

Cap. II.

ostmodum præfectus & Iudex ciuitatis cum nostro Duce & dicto Naclero ad nauem nostram veniebant, Georgium Manchossa & amicam eius quærentes, qui cum aduenisset eam pro vxore tuebatur, similiter & ipsa maritum cum suum affirmabat, confirmatum igitur inter eos statim matrimonium fuit, quamuis parente difficulter admodum consentiente. ^{Nuptia ex pugna.} Quo facto cum nauem nostram valde perforatam videremus dictum GEORGIVM MANCHOSSA & vxorem eius ad littus deposuimus, iubente id quidem & præcipiente nostro Duce siue Capitaneo. ^{Georgium Manchossa ad terram depenit.}

Postea reparata naui nostra, Insulam quandam petiimus cui nomen est S. IACOBO, vel hispanice SANCT IAGO. Hæc Insula ^{S. Iacobus.} ad Regem Portugallensem pertinet, subiectos sibi habet Æthiopes ^{Portugallenses.} nigros, & 300 miliaribus ab Insula PALMAN distat. Hic commorati sumus per dies quinque & nobis de cibo potu atque aliis ad nauigationem necessariis rursus prospeximus. ^{Nigri atque bid-pet.}

Coniunctæ tunc adhuc erant omnes nostræ, dictæ nimirum quatuordecim, naues, quibus per duos menses in mari nauigantes; ad Insulam quandam appulimus, in qua nihil præter ingentem auium multitudinem conspeximus, quas quidem etiam baculis ferire poteramus. Insula hæc sex miliaria suo ambitu continet, nullis habitatur hominibus, & 1500 miliaribus à superiori Insula S. IACO distat. In mari circa Insulam hanc reperiuntur pisces volantes, & plurima monstra marina, vt Balenæ, & alij pisces quos SCHAVBHVT ^{Pisces volantes.} vocant, ^{Schavbhut piscum.}

*Pisces hepate pi-
scis cultum
in dorso gerit.*

vocant, propterea quod in fronte rotundum quendam orbem habeant, quo aliis piscibus bellum mouere solent, sunt enim pisces ingentes & formidabiles. Reperiuntur & alij pisces in dorso cultellum osseum gestantes, quos Hispani sua lingua PESCHEPATE nominant, quin & terram osseam in quorundam dorso conspicias, & id genus piscium admodum formidabile est, Hispanis PESCHEDEFERRE dictum. Neque propositum mihi est, omnium monstrorum quæ in mari isto reperiuntur nomina & formæ pluribus hoc loco persequi.

*Iohannes ossi-
vig innocenter
interfectum.*

Postea hac Insula discedentes ad alia peruenimus, RIO GENE A dictam, quæ 500 miliaribus à superiori distat, & Regi Portugalliæ pareat. Hæc est Insula RIO GENE A in India, & istius loci Indiani, vocantur TOPPIS, vbi commorati sumus 14 diebus. Hic cum essemus præcepit Dux noster PETRVS MANCHOSSA vt iurato suo fratri, IOANNI OSSORIG obtæperaremus, propterea quod ipse propter perpetuas infirmitates, nos regere amplius non posset. Verum hic IOANNES OSSORIG paulo post falso apud PETRVM MANCHOSSA deferebatur, quasi sese PETRO MANCHOSSA opponere & seditionem in populo moliri vellet. Itaque cõuocatis quatuor inferioribus præfectis, (quorum nomina erant IOHANNES EIIOLLAS, IOHANNES SALLEISSER, GEORGIUS LVCHSAM, LAZARVS SALVAISCHO) PETRVS MANCHOSSA mandabat dictum IOANNEM OSSORIG pugione interficere, & interfectum in arcam tanquam proditorem exponere, addita simul interminatione eiusdem supplicij, in eum qui forte patrociniũ IOHANNIS OSSORIG suscipere vellet. Sed facta est ei, quod Deus nouit, insignis iniuria, fuit enim vt probitate, ita fide & honestate, adde etiã rei militaris scientia admodum cõspiciuus, qui de militibus quam optime mereri semper studuit, Deus igitur animæ eius in æternum propitius esse velit.

Cap. III.

*Portus S. Gabri-
el.*

Inc soluentes RIO DELLA PLATA profecti sumus, & fluuium in itinere dulcis aquæ offendimus, qui vocatur PARANAV VVASSV fluuius hic ad latus maris præterlabitur, 24 miliaria in latitudine habet, & ab Insula RIO GENE A 500 miliaribus abest. Ibi delati sumus ad portum quendam cui nomen est S. GABRIEL, & ancoras 14 nauium nostrarum, in dicto fluuio firmauimus.

Podellus.

Cum autem naues nostras ad terram adducere non possumus sed in aqua manere cogeremur, curauit Dux noster PETRVS MANCHOSSA vt nauitæ populum paruis nauiculis, in hunc usum paratis, & propterea PATT & PODELL, dictis, ad terram transueherent.

Tandem igitur diuina gratia in RIO DELLA PLATA peruenimus,

*Pisces hepate pi-
scis cultum
in dorso gerit.*

vocant, propterea quod in fronte rotundum quendam orbem habeant, quo aliis piscibus bellum mouere solent, sunt enim pisces ingentes & formidabiles. Reperiuntur & alij pisces in dorso cultellum osseum gestantes, quos Hispani sua lingua PESCHEPATE nominant, quin & terram osseam in quorundam dorso conspicias, & id genus piscium admodum formidabile est, Hispanis PESCHEDEFERRE dictum. Neque propositum mihi est, omnium monstrorum quæ in mari isto reperiuntur nomina & formæ pluribus hoc loco persequi.

*Iohannes ossi-
vig innocenter
interfectum.*

Postea hac Insula discedentes ad alia peruenimus, RIO GENE A dictam, quæ 500 miliaribus à superiori distat, & Regi Portugalliæ pareat. Hæc est Insula RIO GENE A in India, & istius loci Indiani, vocantur TOPPIS, vbi commorati sumus 14 diebus. Hic cum essemus præcepit Dux noster PETRVS MANCHOSSA vt iurato suo fratri, IOANNI OSSORIG obtæperaremus, propterea quod ipse propter perpetuas infirmitates, nos regere amplius non posset. Verum hic IOANNES OSSORIG paulo post falso apud PETRVM MANCHOSSA deferebatur, quasi sese PETRO MANCHOSSA opponere & seditionem in populo moliri vellet. Itaque cõuocatis quatuor inferioribus præfectis, (quorum nomina erant IOHANNES EIIOLLAS, IOHANNES SALLEISSER, GEORGIUS LVCHSAM, LAZARVS SALVAISCHO) PETRVS MANCHOSSA mandabat dictum IOANNEM OSSORIG pugione interficere, & interfectum in arcam tanquam proditorem exponere, addita simul interminatione eiusdem supplicij, in eum qui forte patrociniũ IOHANNIS OSSORIG suscipere vellet. Sed facta est ei, quod Deus nouit, insignis iniuria, fuit enim vt probitate, ita fide & honestate, adde etiã rei militaris scientia admodum cõspiciuus, qui de militibus quam optime mereri semper studuit, Deus igitur animæ eius in æternum propitius esse velit.

Cap. III.

*Portus S. Gabri-
el.*

Inc soluentes RIO DELLA PLATA profecti sumus, & fluuium in itinere dulcis aquæ offendimus, qui vocatur PARANAV VVASSV fluuius hic ad latus maris præterlabitur, 24 miliaria in latitudine habet, & ab Insula RIO GENE A 500 miliaribus abest. Ibi delati sumus ad portum quendam cui nomen est S. GABRIEL, & ancoras 14 nauium nostrarum, in dicto fluuio firmauimus.

Podellus.

Cum autem naues nostras ad terram adducere non possumus sed in aqua manere cogeremur, curauit Dux noster PETRVS MANCHOSSA vt nauitæ populum paruis nauiculis, in hunc usum paratis, & propterea PATT & PODELL, dictis, ad terram transueherent.

Tandem igitur diuina gratia in RIO DELLA PLATA peruenimus,

uenimus, Anno Christi 1535, vbi pagum quendam Indicum con- Pagus Indi-
speximus in quo 2000 fere viri habitabant, quos ZECHURIAS em.
nominant. Hi nihil aliud cibi habent quam pisces & carnes, cumq; Zecburial.
de nostro aduentu audiuisent, relicto pago cum vxoribus liberisq;
fugam dederunt, ita vt reperiri amplius non potuerint. Huius loci
homines plane nudi incedunt, nisi quod mulieres pudenda linteo- Mulieres nudi
lo gossypino ab umbilico ad genua vsque protenso tegant. da.

Iubebat postmodum Dux noster PETRVS MANCHOSSA,
populum nauibus rursus imponi, & ad alterum latus fluminis istius Populus nauib.
PARANAV traduci, vbi octo tantum miliaria in latitudine habe- bus rursus im-
bat. ponitur.

Ibi ciuitatem condidimus, & eam BONAS AEIERES voca- Bonae aër.
uimus, hoc est, bonum aerem.

Quin & 72 equos & equas ex Hispania nostris 14 nauibus ad-
duximus.

Istius loci pagum quendam Indicum inuenimus, quem In- Pagus Indi-
dorum circiter 3000 cū vxoribus & liberis, inhabitabant CAREN- em.
DIES vocati, vestes easdem habent cum superioribus quos ZE- Carendiet.
CHURIAS nominati diximus, illam inter umbilicū & genua cor- Vestes.
poris partem regentes. Cibum nobis attulerunt pisces & carnes. Hi cibi.
CARENDIES sedes & habitationes certas non habent, sed in re-
gione ista passim vagantur & oberrant instar TARTARORVM a- Habitatio.
pud nos vagantium. Quin & in æstate sæpenumero triginta milia-
ria peregrinando conficere possunt, vt aquam neque habeant neq;
deiderent.

Ceruos vel feras alias si fortè figere ipsos contingat, sanguinem Indi sanguinē
pro potu bibunt, vtuntur & radice aliqua ad leuandā sitim, cui no- ferarum bi-
men est CARDES. Quod autem sanguinem bibunt, id tantum ex bunt.
necessitate fit, quia aquam vel potum alium non habent, & siti eos Cardes.
perire necesse esset.

Hi CARENDIES nobis per quatuordecim continuos dies Carendies se-
victum suppeditarunt pisces & carnem. Accidit autem vt vno quo- cus nostris vi-
dam die non venirent, statim igitur Dux noster PETRVS MAN- ctum suppedi-
CHOSSA, iudicem quendam qui vocabatur IOHANNES PABON tant.
vnā cum duobus ministris, ad CARENDIES, qui tum quatuor
miliaribus, a castris nostris aberant, ablegauit; Qui cum eo venis-
sent, ita eos allocuti sunt, vt ab incolis fustibus excepti sint, & bene
fustigati ad nostros redierint. Quod ex relatione iudicis istius cum
intellexisset PETRVS MANCHOSSA, admodum iratus, germa-
num suum fratrem DIEGO MANCHOSSA cum 300 peditibus
& 30 equitibus probe armatis, quibus & ego aderam, emisit, præci-
piens vt dictos illos CARENDIES omnes interficeremus aut ca- Bellum cum
peremus, & pagum ipsorum igne subuerteremus. Cum autem ad Indis.
eos venissemus, erant eorū 4000 in vno loco congregati, siquidem

Diego Man-
choffa interfe-
ctum.

Numerus in
pugna inter-
ceptorum.

Arma inde-
victa.

Globi ferarum
alligati.

Pago indur-
superatum.

spolia.

Farina ex pis-
cibus.

Piscatio.

Victum quoti-
dianum.

Mons civitatis.

Ingens fames.

Corii & cal-
ceamenta pro
fame comen-
dantur.

& socios & amicos suos omnes accersierant. Itaque cum eos aggre-
di vellemus, tam fortiter sese nobis opposuerunt, ut toto isto die sa-
tis nobis negotij fecerint. Nam & ipsum DIEGO MANCHOSSAM,
& sex nobiles alios interfecerunt, & tam acriter nobiscum pugna-
runt, ut eorum virtutem satis experiremur & viginti ex nostris ca-
derent, quamvis interim ab ipsorum parte 1000 vel plures interfe-
cti sint.

Dicti CARENDES arma habent, arcus & TARDES in for-
mam dimidiarum hastarum, quarum extremitatibus acutissimi si-
lices sunt affixi. Vtuntur & globis lapideis funi alligatis, in modum
globorum plumbeorum, quibus nos uti solemus.

Hisce globis ferarum & equorum pedes petere solent, ut irre-
titi in terram procidant, quo stratagemate, quod ipsemet vidi, di-
ctum Capitaneum nostrum DIEGO MANCHOSSA & reliquos
nobiles interfecerunt, ceteros vero pedites dictis TARDES inter-
emerunt.

Tandem tamen Deus suam nobis gratiam largiebatur, ut con-
sequuta victoria, pago ipsorum potiremur, neminem tamen ex illis
capere poteramus, quin & uxores & liberos ex pago isto ante pu-
gnam in alium locum deduxerant. In pago hoc nihil inuenimus
praeter preciosas aliquot martium & lutarum pelles, multos item
pisces, confectam ex piscibus farinam, & adipem ex illis extractum.
Commorati sumus autem in isto pago tribus diebus, & postea ad
castra rursus nos recepimus, relictis ibi 100 ex nostris, ut cum India-
norum retibus piscarentur ad sustentationem nostri populi, cum
ibi flumina piscibus abundarent.

Præbatur autem singulis in diem vnus quadrans farinae, in
victum & tertio quolibet die piscis vnus. Hæc piscatio durabat duos
menses, qui vero plus piscium desiderabat, is per quatuor miliaria
excurrentes, eos afferre sibi cogebatur.

Postquam ad castra reuersi eramus, partiti o populi facta est, se-
paratis illis qui ad arma sumenda apti erant, ab illis qui ad labores al-
ios sustinendos erant magis idonei. Quo facto civitatem condere
coepimus cingentes eam muro luteo dimidiam hastam alto & tres
pedes lato in civitate ista arcem seu propugnaculum bene munitum
extruximus in gratiam Ducis nostri. Verum opus non procedebat
satis feliciter, cum enim populus non haberet unde sese sustentaret,
& famem pelleret, accidit ut multis, fame pereuntibus, multiplici-
ter opus illud impediretur. Tandem autem ingens exorta est inter
nos calamitas. Nam & equis absumtis mures & serpentes in-

quisivimus, quin & calceos, corium & alia a quibus
natura abhorret præ nimia fame
comedimus.

Cap. IV.

Res quidam Hispani equum surreptum clam comederant, quod cum aliquo modo innotuisset, criminaliter isti examinati sunt, donec rem omnem confiterentur. Facta autem confessione ad supplicium patibuli condemnati sunt & suspensi.

Hispani surreptum equum comederunt.

Hispani suspensi sunt.

Hispani suspensi mutilantur.

Sequenti nocte tres alij Hispani patibulum accedentes, crura suspensis amputarunt, & carnis aliquot frustra ad depellendam famem secum domum portarunt.

Quin & fratrem suum Hispanus aliquis comedit, qui mortuus erat in ciuitate BONAS AEIERES.

Fratrem fratris comedit.

Videns igitur Dux noster PETRVS MANCHOSSA, se diutius populum ibi sustentare non posse, communicato cum aliis consilio, præcepit, quatuor nauiculas, quas PARCHADIENES vocant, summa celeritate parari, tantæ capacitatis ut 40 viros quælibet recipere posset, & tres alias paulo minores, quas PODELL vel PATT nominant, illis adiungi.

Cum naues hæ septem paratæ essent & instructæ, conuocatis nobis omnibus, misit Dux noster GEORGIVM LAVCHSTEIN vna cum 350 armatis, ut in flumine PARANAV Indos inuestigarët, & cibum nostris afferrent. Sed Indi hoc animaduertentes omnem cibum corruerunt, pagis quibus habitabant igne euerfis. Ipsi vero fuga sibi consulebant. Nos autem cum parum cibi haberemus, in diem enim quilibet non amplius quam sescunciam panis accipiebat, mortua est in ista nauigatione dimidia populi pars, reliqua ad castrum vbi Dux noster erat, reuersa est.

Vici & ciuitates ab Indi igne sunt.

Interrogabat igitur PETRVS MANCHOSSA, dictum GEORGIVM LAVCHSTEIN quomodo nauigatio ista cecisset, & qui factum, quod tam exigua populi pars rediret, cum tamen quinque tantum menses emanassent, cui respondit GEORGIVS LAVCHSTEIN, populum fame periisse, cum Indiani cibum omnem igne perdidissent & fugissent.

Tristis res.

Mensem igitur vnum adhuc in ciuitate BONAS AEIERES substitimus, magna in paupertate, donec naues rursus instruerentur.

Belium non.

Interea Indiani magna vi & copia nos adoriuntur in ciuitate nostra BONAS AEIERES, quorum numerus erat 23000, & in his quatuor nationes erant, quas vocamus, CAENDIES, ZECHVRIAS, ZECHVAS, & DIEMBS. Horum mens erat nos ad vnum omnes interficere, sed Deus tamen Opt. Max. maximam partem conseruauit, cui sit laus & gloria seculis infinitis. A nostra enim parte, 30 tantum personæ ceciderunt.

Numerus interfectorum.

Cap. V.

*Impetum.**Tela ignita.*

Umad ciuitatem BONAS AEIERES primo venissent, quidam muros concutere & conscendere, visi sunt, quidam ignita tela in ciuitatem miserunt, quibus ædificia nostra successa sunt, erant enim omnia stramine contexta, exceptis Ducis nostri ædibus, quæ regulis erant cōtectæ, itaq; ciuitatem nostram funditus delerunt. Tela autem eorum ex arundine facta erant, quæ in extremitatibus accendebantur.

Materia telorum.

Habent etiam peculiare aliquod lignum, ex quo tela parare solent, quæ si accensa emittantur, non extinguuntur, sed quicquid corpiunt, maxime si stramineum id sit, simul accendunt.

Naves exusta.

Quin & naues quatuor tum exurebantur, quæ in mari, ad dimidium miliare a nobis aberant. Populus autē qui in nauibus istis erat, cum tormentis & armis destitueretur, tumultumq; hunc Indianorum videret, relictis hisce quatuor nauibus, in alias tres non procul ab istis sitas, confugit, in quibus bombardæ & alia instrumenta bellica continebantur.

Cum igitur viderent Christiani naues ab Indianis esse accensas, emisunt in eos tormenta ista & instrumenta bellica.

Tempus circumstantia.

Hoc audientes & videntes Indiani, statim in fugam versi sunt, Christianis relictis. Hæc omnia acciderunt festo S. Ioannis die Anno 1535.

Cap. VI.

Nomen Dux exortum.*Populus numeratur.*

Hic peractis omnibus, populus naues rursus conscendere iussus est, Et PETRVS quidem MANCHOSA Dux noster, recturam & gubernationem populi vniuersam IOHANNI EIIOLLAS commisit, cumq; Ducem nobis suo loco constituit. EIIOLLAS igitur, cum populum exploraret, de 2500 armatis tantum 560 adhuc superstites reperit, cæteri fame & aliis miseriis extincti erant, quibus Deus propitius esse velit.

*Nomen iugum.**Vitam quotidianam.**Tempus navigationis.*

Postmodum nouus noster Dux IOHANNES EIIOLLAS octo nauiculas, quas PARCHKADIENES & PODELLES vocant parari iussit, assumpsitque 400 viros de hisce 560, reliquis 160 viris in nauibus relictis, vt eas custodirēt, quibus etiam centurionem constituit IOANNEM ROMERO, & decibo in annum necessario prospexit, ita vt qui libet in diem panis vel farinæ trientem acciperet, qui vero plus desideraret, id aliunde peteret.

His ita constitutis, coepit Ioannes Eijollas cum 400 suis armatis, fluuium PARANAV de nouo perlustrare, assumpto simul etiam gene-

generali nostro Duce PETRO MANCHOSSA, & spacio duorum mensium in regionem Indiæ miliaria 84 latam peruenimus. Huius regionis incolæ TYEMBYS vocantur, in utroq; nasi latere exiguum stellulam gestant, ex albis & cæruleis lapillis factam, homines sunt *Stellula in naribus, & cærulea de- formis.* procero & robusto corpore, mulieres admodum deformes habent, non vetulas solum sed & iuuenclas facie enim lacerata sunt & sanguine semper fœdata. Cibo per omnem vitam alio nō vtuntur quam piscibus & carne, numero 15000 esse in hac natione dicuntur. Cum *Videtur.* ipsi nos aduentantes vidissent, per quatuor miliaria nobis pacifice occurrerunt nauiculis 400, quas CANAEN & ZILLEN vocant, quarum quælibet 16 viros habebat. *Numerum populi ostendit. Indiani Christianis pacifice occurrunt.*

Hæ nauiculæ vel ZILLEN ex arboribus factæ sunt, 50 pedes longæ & tres latæ, remis in aqua propelluntur quemadmodū piscatorū scaphæ in Germania, præterq; quod remi ferre obducti non sunt.

Cap. VII.

Auibus ab vtraque parte coniunctis, Dux noster IOANNES EIIOLLAS, supremo istorum THYEMBVS, quem ZECHERA VVASSV vocant, inducium dono dedit, itemq; rubrum pileum, bombardam & eiusmodi res alias, qui nos acceptos in pagum secum deduxit, & satis cibi ex piscibus & carne nobis suppeditauit.

Erant tum res nostræ in extremum fere adductæ discrimen, ita vt si nauigatio ista adflucio dies durasset, omnib. fame pereundum fuisset, nam & in hoc itinere de 400 istis, 50 mortui erant, sed Deus hoc periculum clementer tum auertit, cui sit honos & gloria. *Christianis fame moriamur.*

In hoc pago cōmorati sumus quatuor annis, sed Dux noster generalis PETRVS MANCHOSSA q̄ propter varios cōtinuosq; morbos, manus pedesq; loco mouere amplius non poterat, & in hac nauigatione 40000 coronatos consumpserat, non poterat diutius in hoc pago sese continere, rediit igitur cum duabus PARCHAKADIENES in BONAS AEIERES, ad superstites quatuor naues ibi relictas, vbi acceptis duabus nauibus, & 50 viris Hispaniam repetere constituit, sed cum in medio fere esset itinere, morbo grauiori correptus, misere periiit, cui Deus quietem æternam largiatur. *Petrus Manchoffa moritur.*

Promittebat autem cum discedere vellet, quamprimum velipse vel naues Hispaniam aduenirent, duas alias naues RIO DELLA PLATA Indiæ missum iri, quod etiam testamento suo fideliter cavit, & ita factum est. Cum enim duæ istæ naues Hispaniam aduenissent idque Regiæ Maiestatis consiliariis significatum esset, statim ipsi, Regiæ Maiestatis nomine, procurarunt, vt duæ naues aliæ omnibus necessariis rebus munitæ RIO DELLA PLATA Indiæ mitterentur.

Capi-

Capitaneus harum duarum nauium vocabatur ALVANZO GABRETO qui adducebat secū 200 Hispanos, & victum ad duos annos sufficientem, venitque in ciuitatem BONAS AIERES ad superstites duas naues, vna cum 160 viris, Anno 1539.

Cum autem Capitaneus hic ALVANZO GABRETO in Insulam THYEMBVS, ad Ducem nostrum IOANNEM EIIOLLAS venisset, statim nauis alia, in Hispaniam remissa est de mandato & voluntate consiliariorum Regie Maiestatis, vt rebus omnibus & de conditione regionis istius ipsi edocerentur.

Consulatio. Postea habitocum hoc ALVANZO GABRETO & MARTINO DOMINGO EIIOLLA aliisq; Capitaneis consilio, statuit Dux noster IOHANNES EIIOLLAS populum explorare, reperti sunt autem ex nostris & iis qui nuper ex Hispania aduenerant 550 viri. Itaque 400 ex his sibi adiunxerunt, reliquis 150 in THYEMBVS relictis, propter defectum nauium. His addebant centurionem qui eos gubernaret, nomine CAROLVS DOBERIM, qui ante hæc tempora cubicularius Regiæ Maiestatis fuerat.

Nauigatio in fluuiis Paranae. His ita peractis, Duces isti, cum 400 armatis, octo nauculis PARCHKADIENES, fluuium PARANAV rursus ingressi sunt, & alium fluuium quæsiuerunt, quem vocant PARABOE, cui adhabitant CARIOS populi, apud quos triticum turcicum inuenitur, & radix nomine MANDEOCHADE, cum aliis multis, vt sunt PADADES, MANDEOCH PARPIE, MANDEOCH MANDAPORE, &c. Radix PADADES pomum repræsentat forma & sapore, Radix MANDEOCH PARPIE castanearum saporem habet. Ex radice vero MANDEPORE vinum conficitur, quod Indiani bibunt. Hi CARIOS abundant piscibus & carne, habent etiam oues mulorum nostrarium magnitudinem æquantes. Quin & apros & struthios aliasque feras permultas habent, nec non gallinarum & anserum copiam maximam.

Vinum Indianum. Oues Indianorum. Fera Cariosum. Soluentes itaque a portu BONESPERSANSO cum dictis nostris octo PARCHKADIENES nauibus, primo die quatuor miliaria conficientes venimus ad populum CVRANDA, carne & piscibus vescentem. Numerus eorum est 12000 virorum idoneorum ad bellum. Populus hic priori per omnia similis est, THYEMBIS nimirum, nam & stellulas in naribus habent & procero sunt corpore, mulieres habent deformes, omnes tam iuuenulas quam vetulas facie lacerata & sanguine semper scedata. Vestimentis etiam iisdem, quibus THYEMBVS vtuntur, linteolo nimirum gossypino ab umbilico ad genua pendente, vt supra dictum. Hi Indiani multis abundant lutrarum pellibus, nauculas etiam multas habent quas CANAEN vel ZILLEN vocant. Comunicabant nobiscum pro paupertate sua pisces, carnes & pelles. Nos ipsis contra, vitra, corallia, specula, pectina, cultellos & hamos quibus pisces capiuntur red-

tur reddidimus. Mansimus apud eos biduum integrum, postea donarunt nobis duos CARIOS qui erant ipsorum captiui, ut iter nobis monstrarent, & in lingua nos iuarent.

Postmodum perreximus ad populum alium, qui vocatur GVLGAISEN, horum numerus est 40000 fortium viro- rum, viuunt piscibus & ne, stellulis nares exornant, absunt a CVRANDIS 30 miliaribus, cum THYEMVS & CVRANDAS lingua vtuntur, in lacu quodam habitant cuius longitudo sex miliarium est latitudo vero quatuor, ad sinistram latus fluminis PARANAV. Apud hos quatuor dies mansimus, nam & ipsi nobis quod habebant pro paupertatula sua communicabant, & nos vicissim ipsis.

Inde profecti toto is dierum spacio populum nullum inuenimus, postea reperto flumine, in mediam regionem labete, magnam hominum multitudinem inuenimus, quorum numerus excedit 18000 bene armatos. Hi cibum alium quam pisces & parum carnis, non habent, & MACHKVERENDAS vocantur. Conspiciuntur apud eos nauiculæ CANAEN vel ZILLEN quam plurimæ.

Pro more suo nos bene exceperunt, communicantes nobiscum quicquid habebat. Habitant ad alterum, hoc est, dextrum latus fluminis PARANAV, lingua prorsus alia vtuntur, stellulas naribus affixas habent, corpore sunt procero, mulieres habent deformes, absunt a GVLGAISEN 67 miliaribus.

Cap. VIII.

Um ibi quatrduum fuiffemus, inuenimus in litore fluminis serpentem ingentis magnitudinis, 25 pedes longum, crassum vero instar alicuius viri, colore nigro & flauo, quem tormentis nostris bellicis interfecimus. Itaque Indiani valde mirati sunt, nunquam enim antea serpentem tantæ magnitudinis viderant.

*Ingen-
tissim.
serpens.*

Hic serpens, ut referebant, Indianis multum damni intulit, lauantes enim in flumine cauda circumuoluit, & secum abductos in aquam, deuorauit, plurimos enim periisse affirmabant ut ignotum sit quo deuenirent. Ego serpentem hunc diligenter intuitus & mensus sum, ut longitudinem & latitudinem eius probe sciam.

*Damnum à
serpente Indianis
illatum.*

*Indiani ser-
pentem comi-
dant.*

Hunc serpentem postea Indiani præpararunt in cibum, & carnem eius assam elixamque in ædibus suis comederunt. Hinc discedentes in flumine Paranaui itinere quatuor dierum ad nationem quandam, quæ vocatur ZCHEMIAISCH SALNAISCHO, peruenimus, homines sunt breues & crassi, solis piscibus & melle viuunt, nudi omnes, cuiuscunque ætatis & sexus sint, incedunt, ita ut etiam nihil habeant quo pudenda tegant.

Fluminis latus.

Bellum gerunt cum MACHKVERENDAS supradictis populis, feras

C

habent

habent ceruos, apros, struthios & cuniculos, glirium instar sed caudis tamen carentes. Populus hic 16 miliaribus a MACHKVERENDIS abest, hoc iter confecimus spacio quatuor dierum, per noctem tamen vnam tantum ibi commorati sumus, nam & ipsi quod comederent vix habebant, populus est latronibus apud nos non dissimilis.

*Pugna inter
Zachemiasch,
& Machkve-
rendas.*

Habitant 20 miliaribus ab aqua, ne ab hostibus opprimi facile queant. Hoc autem tempore quinque diebus ante nos ad mare venerant, ut piscarentur, & sese ad bellum contra MACHKVERENDAS præpararent. Numerus eorum 2000 est virorum.

*Mapennis na-
uibus abundat.*

Hinc discedentes ad nationem peruenimus quæ vocatur MAPENNIS. Numerus huius nationis est 10000 virorum, habitant hinc inde dispersi, in terra 40 miliaria in longitudine latitudineq; habent. Possunt duorum dierum spacio in terra marique omnes conuenire, plures habent CANAES vel ZILLAS, aliis nationibus quas hætenus videramus. Et in vna istarum CANAEN vel ZILLEN, 20 personæ sedere possunt.

*Pugna Chri-
stianorum cum
Mapennis.*

Populus hic in aqua nos hostiliter excepit cum 500 CANAEN vel ZILLEN, sed tamen parum obtinuit, multos enim sclopetis interfecimus, ipsis nunquam ante hæc tempora visis, quemadmodum neq; Christianos vnquam viderant, cum autem ad ædes ipsorum venissemus, parum ipsis nocere poteramus, sitæ enim erant integro miliari a flumine PARANAV, vbi naues nostras habebamus, & pagum eorum copiosa & profunda aqua cingit, ita ut detrahère ipsis parum possemus.

*Naues India-
narum igne per-
didimus.*

Inuenimus tamen 250 CANAEN vel ZILLEN, easque igne perdidimus, nec audebamus etiam procuba nauibus nostris abire, periculum enim erat, ne ipsi naues nostras ab altera parte adorirentur. Reuersi sumus igitur ad naues nostras, pugnare ipsi & bella gerere non nisi in aqua possunt solentque.

*Belesores in
mari.*

Ad populum hunc MAPENNIS, a superiori loco, vbi proxime solueramus, ZCHEMIAS SALVAISCHO, 95 miliaria numeratur. Hinc discedentes, octo dierum spacio ad fluuium PARABOR peruenimus. Hunc fluuium ingressi plurimam turbam inuenimus qui vocatur KVEREMAGBAS. Hi quod comedant præter pisces & carnem non habent, abundat etiam regio ista siliquis vel scœnogræco, ita ut vinum eam inde conficiant quod bibunt.

*Siliqua feru-
gracum.*

Hic populus admodum humanum sese nobis præbuit attulitque omnia quæ nobis ad victum necessaria fuerant, Homines sunt corpore procero & robusto tam viri quam mulieres.

*Naues pitta-
corum pluma-
lin ornata.*

Mares exiguum aliquod foramen in naribus habent, in quod interdum plumulam aliquam pittacorum pro ornamento inferre solent, mulieres faciem cærulei coloris lineolis illustrare solent, quæ nunquam postmodum deleri possunt, pudenda linteolo gos-

sypino

sypino ab vmbilico ad genua vsque demisso, contegunt. Numerant a dictis MAPENNIS ad hosce KVEREMAGBAS 40 miliaria, nosque triduum apud ipsos viximus.

Inde peruenimus ad nationem quandam, quæ vocatur AYGAIS. Hic populus similiter piscibus & carne vescitur, vtriusque sexus homines, procero sunt corpore, mulieres formæ sunt elegantioris, fucatæ, & circum pudenda velatæ, more quo supra. *Mulieres elegantiores.*

Cum adeos venissemus, arma ipsi capiebant, nobis bellum inferre volentes. Itaque nos cum hoc videremus implorato diuino auxilio, instruximus aciem nostram, terra marique cum ipsis pugnaturi. Et multos quidem ipsorum interfecimus, ex nostris autem 15 viri ceciderunt, quibus Deus propitius esto.

Hi AYGAIS præstantissimi sunt milites, si pugnam in mari respicias, sed terra tamen non multum præstare possunt. *Optimi militum in India.*

Deduxerant ipsi prius in locum alium vxores & liberos suos, cibum vero & res alias occultarant, ita vt obtinere nihil apud illos possemus. Quid autem ipsis tandem acciderit, paulo post audietis, pagus ipsorum flumini cuidam adiacet, quod vocatur IEPEDII, labitur ad latus alterum fluminis PARABOR, prouenit ex montibus PERV de ciuitate DVECHKAMIN. Ad hosce AYGAIS a dictis KVEREMAGBAS 35 miliaria numerantur.

Cap. IX.

Relictis postea hisce AYGAIS peruenimus ad nationem CARIOS, 50 miliaribus ab AYGAIS distantem. Ibi tandem triticum turcicum inuenimus, vel *Triticum turcicum.* MEIIS & MANDEOCHADE, PADADES, MANDEOCHPARII, MANDEPOERE, MANDVRIS, VVACHEKV, &c. Quin & pisces & carnes, ceruos, apros, struthios, oues Indicas, cuniculos, gallinas & anseres. Mel etiam habent ex quo vinum conficitur, & gossypij magnam *Vinum ex melle.* copiam.

Hi CARIOS amplam habent regionem 300 fere miliaria longam, homines sunt non ita proceri, sed corpulenti, qui præ aliis sustinere labores & pericula possunt. *Cariorum regionis.*

Mares labia habent perforata, gestantes in foraminibus istis crystallum fului coloris, ipsorum lingua PARABOR dictam, longam duas spithamas, & latam instar calami. *Crystallum in labio.*

Vtriusque sexus homines cuiuscunque sint ætatis, nudi incidunt. Et pater quidem apud eos filiam, maritus vxorem quæ minus ei placet, vendere solet. Quin & frater sororem vendere aut permutare potest. *Filia & vxores vendunt.*

Et precium mulierum est indusium vel culter velligo, vel aliud id generis. *Precium mulierum.*

*adpartipa-
da*

*Sagittis ba-
minam.*

*Formosa mu-
lieres ma-
litas.*

Hi CARIOS vescuntur & humanis carnibus, quatenus eas habere possunt, itaq; quādo in bello hostium aliquem capiunt, eum cuiuscunq; sexus & ætatis sit, prius faginare & pinguefacere solēt ea ratione, qua in Germania sues faginantur. Quod si vero mulierē pulchram & formosā quis capiat, eam in suum vsum sibi aliquot annos retinet, peccantē vero statim interficit, & quasi nuptias celebraturus amicos suos ad conuiuium de hac muliere paratum inuitat. Senio tamen confecti ad mortem vsque laborare coguntur.

Hi CARIOS maiora, quam reliqui regionis RIO DELLA PLATA incolæ itinera facere solent, præstantissimi milites sunt in terra. Ciuitates & pagi ipsorum ad flumen PARABOE eminentes cernuntur, & pagus ipsorum olim dictus est LAMBERE.

Mimitiones.

Stratagemas.

Ciuitas ipsorum cum duobus PALLASAITES, ex lignis extructa est, quorum singula latitudinem viri æquat. Et vna PALLASAITES ab altera 12 passibus distat, ligna in terram defossa, eminet super terram tanta altitudine, quantā quis gladio asequi potest. Habuerunt etiam propugnacula fossis & mœnibus vndiq; cincta, præterea etiam ad passus 15 ab istis mœnibus foueas multas fecerant bene profundas, in quibus hastas ligneas admodum acutas, quæ tamen non prominerent, occultarant, has foueas stramine & ramusculis arborum contexerant, terra herbida super imposita, in hunc finem, vt si forte Christiani CARIOS persequerentur, vel ciuitatem ipsorum impugnarent, in foueas istas caderent. Sed hæc foueas sibi ipsis parant, nam & ipsi tandem in eas sunt prolapsi.

*Lambere ob-
fusa.*

*Indiani Chri-
stiani villam
pollucuntur.*

Cum enim Dux noster IOHANNES EITOLLAS, vniuersum populum (exceptis 60 viris ad PARCHKADIENES custodiēdas relictis,) ordinasset, & instructa acie ad ciuitatem ipsorum LAMBERE proficisceretur, ipsi tanto interuallo quo sclopetis pertingere poteramus, nos cum exercitu suo, cuius numerus erat 40000 arcubus & sagittis armatorum, videntes, denunciabant nobis, vt ad PARCHKADIENES nostras nos rursus conferremus, se nobis victu & rebus necessariis aliis prospecturos, vt quam primum discedere rursus a sua terra possemus. Sin minus, se hostes nostros acerrimos futuros. Sed nobis, vt hoc faceremus persuadere nō poterant, placebat enim nobis admodum regio ista, & cibus quo homines isti utebantur, maxime cum quatuor annis integris nihil panis habuissemus, sed tantum piscibus & carne vixissemus.

Arreptis igitur arcubus & armis suis CARI, nos venientes hostiliter excipiebant, nos vero parcere ipsis volentes, ter denunciauimus, vt pacem seruarent, futuros enim nos ipsorum amicos nō hostes, sed ipsi hāc denunciationem plane spernebant, nondum enim sclopetra bombardas & arma nostra gustarant. Itaque cum propius accessissemus, tormenta nostra in ipsos emisimus, qui audientes sonum istum, & videntes populum in terram prolabi, nulla tamen vel

sagitta

flagitta vel globo sed vulnere tantum in corporibus deprehenso, admirati sunt valde, & attoniti fuga sibi consulere statuebant. Prope-
rabant igitur quam maxime poterant ad pagum suum, & inter pro-
perandum festinandumque ducenti fere C A R I I in supra dictas fo-
ueas sunt prolapsi.

*Carij terren-
tur armis Chri-
stianorum.*

Cap. X.

Postmodum pagum ipsorum aggressi sumus, sed ipsi nobis pro virili in tertium usque diem restiterunt. Tandem autem cum de victoria desperaret, & vxoribus liberisque quos secum in pago habebant metuerent, gratiam implorabant, promittentes se nobis in omnibus gratificaturos, modo ipsis vitam largiremur. Adducebant etiam Duci nostro IOHANNI EIIOLLAS, sex mulieres, quarum maxima natu, erat annorum octodecim.

*Carij cum Chris-
tiani pugnans.*

*Carij gratiam
expetunt.*

Afferebant ei etiam sex ceruos, & feras alias, rogantes vt cum ipsis maneremus, adiungebant etiam cuilibet militi duas mulieres, quæ ipsi lauando & coquendo inscruirent.

*Carij muneribus
Christi Christiani offerunt.*

De victu nobis & rebus necessariis aliis abunde prospiciebant. Sic igitur inter nos & hostes nostros CARIOS pax firmata est, quo facto cogebantur nobis propugnaculum seu arcem probe munitam ex lapidibus terra & lignis extruere, vt si forte eos rursus tumultum excitare accideret, esset vnde nos tueri possemus.

*Carij arcem
Christiani extruunt.*

Pagum hunc CARIORVM, dic NOSTER SIGNORA DESVMSION expugnaui-
mus, Anno 1539, quam ob causam adhuc hodie nomen hoc NOSTER SIGNORA DESVMSION, obtinet.

*Noster Signo-
ra desumfion.*

In hac pugna ex nostris ceciderunt 16 viri. Mansimus autem ibi duos menses. Ab AIGAISEN ad hosce CARIOS 30 sunt miliaria. Ab insula vero BONE SPERANSO, hoc est, BONÆ SPEI, vbi THYE M-
BUS habitant, circiter 355 miliaria.

*Numerum Chri-
stianorum qui
in pugna ceciderunt.*

Pactum autem cum hisce populis CARIOS & foedus fecimus ipsis promittentibus quod vellent nobiscum socia arma capere, & cum 8000 viris contra dictos AIGAISEN pugnare.

*Foedus cum
Cariis.*

His ita peractis, assumpsit Dux noster 300 Hispanos, & dictos hos CARIOS, reuersusque est per 30 ista miliaria, terram partim & mari, ad supradictos AIGAIS, a quibus hostiliter & male, (vt diximus) accepti eramus.

Cum in istum locum venissemus, aggressi sumus eos in ædibus eorum incautos, cum adhuc dormirent, matutino nimirum tempore circa tertiam & quartam horam, CARI, enim, eos dormientes explorauerant, interfecimus igitur omnes simul homines nulli ætati parcentes, ita enim apud CARIOS moris est, vt palmam in bello obtinentes nulla misericordia tangantur, sed omnia interficiant & euertant.

*Aigali à Chri-
stianis oppres-
sa.*

*Carij misericordiam
hostium non
possunt.*

Cap. XI.

*Mandatu Re-
ge.
De Indiis in
gratiam reci-
piendu.*

Dante accepimus fere 500 ~~auiculas~~ CANAEN vel ZILLEN dictas. Accensisque omnibus pagis quos inuenimus, multum damni dedimus. Post 4 menses veniebant, quidam ex AIGAIS, qui tum temporis in pugna non adfuerant. Hi gratiam petebant, itaque in gratiam eos Dux noster recepit, iuxta mandatum Regiæ Maiestatis, quo cautum erat ut Indianis fidem fallentibus semel atque iterum id condonaretur, tertio autem fallentes in perpetuam seruitutem redigerentur.

His peractis reuersi sumus ad ciuitatem noster Signora desumfion, hoc est, assumptionis Mariæ, & ibi adhuc sex menses quieui-
mus.

Interim interrogari iussit Dux noster IOHANNES EIIOLLAS hosce CARIOS de natione alia, quæ vocatur PEIEMBAS. Qui respondebant, à ciuitate sua DESUMSION abesse PEIEMBAS 100 miliaribus, ascendendo flumen PARABOE.

*Cibus populi-
rum.*

Porro iussit eos Dux noster interrogari, an etiam populi isti PEIEMBAS victum haberent, & quibus rebus viuerent, qualis item populus, & quæ conditio ipsorum esset. Ad hæc respondebant, PEIEMBAS victum alium non habere quam pisces & carnem. Item scenogræci vel siliquarum copiam, unde farinam conficiunt qua pro cibo vtantur, quin & vinum ex hisce siliquis eos parare satis dulce. Et illud quidē vinum eundem cum mulso cuius in Germania vsus est, saporem habet.

*Quinque na-
ues frumento
asiatico onu-
la.*

His perceptis & auditis, iussit Dux noster, ut CARIIS naues frumento Asiatico, & aliis ad victum necessariis rebus implerent, & id quidem intra duos menses facerent, interea enim temporis velle etiam se cum suis viam adornare, ut primò quidem ad populum PEIEMBAS, postea ad alium CARCHKARASCH vocatum, proficiscerentur.

Et CARIIS quidem se in omnibus morem gerere, & mandatum Ducis nostri fideliter exequi velle promittebant, Dux vero noster reparari naues fideliter procurabat, ut ad iter propositum nihil deesset.

Omnibus igitur in hunc modum paratis, conuocari populum Dux noster iussit, & de 400 armatis, 300 accepit, reliquis 100 in dicta ciuitate VARDELLESSE, hoc est, NOSTER SIGNORA DESUMSION vbi CARIOS populi habitant, relictis. Cum his 300, isto loco soluimus, & confectis quinque miliaribus semper pagum aliquem dictorum CARIOS offendimus, qui ad fluuium PARABOR ha-
bitant.

*Cibus chri-
stianis suppe-
ditatur.*

Hi in itinere suppeditabant nobis victum necessarium, pisces
nimi-

nimirum & carnes, gallinas, item anseres, oues Indicas, & struthios.

Cum autem ad vltimum populorum Carios pagum veniremus, qui vocatur VVEYBINGEN, & 80 miliaribus a ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION, abest, prope eximus nobis de cibo & aliis rebus necessariis, quantum quidem fieri potuit.

Inde peruenimus ad montem qui vocatur S. FERNANDO, & similis est illi quem BAGENBERG vocamus, ibi inuenimus dictos illos PEIEMBAS, 12 miliaribus a VVEYBINGEN distantes. Hi nobis pacifice occurrebant, & amice nos accipiebant, sed simulato tamen animo, & falso corde, vt audiemus.

Deducebant nos in ædes suas, & proponebant nobis pisces, carnem & siliquas in cibum. Permanisimus igitur 9 dies apud hosce PEIEMBAS.

Postea iussit eos interrogari Dux noster de populo CARCHKAREISSO, qui respondebant, se certi aliquid de ista natione commemorare non posse, audiuisse tamē, eam procul a sua terra, in quadam regione, auro & argento abundante habitare, sed sibi visum esse neminem.

Referebant interim etiā CARCHKAREISSO esse homines albos, sicut & nos Christiani, abundare cibo, frumento Asiatico, MANDEOCH, MANDVIS, PADADES VVACHEKEV, MANDEOCH PARPII, MANDEOCHADE, MANDEPARE, & aliis radicibus, carnibus item de Indianis ouibus. AMNE, quod animal, formam asini refert, exceptis pedibus qui vaccarū pedibus similes sunt, pellem habet admodum crassam & durā. Reperiri præterea apud eos multos ceruos, cuniculos, gallinas & anseres, sed neminem inter PEIEMBAS esse affirmabant, qui hæc vidisset, omnia enim ex aliorum relatu se habere. Nos tamen postmodum rem omnem cognouimus & experti sumus.

Cap. XII.

Postea postulabat Dux noster vt aliqui ex istis PEIEMBAS nobiscum in istam regionem profiscerentur, quod ipsi nullo modo recusabant, statim igitur supremus PEIEMBAS 300 Indianos Duci nostro addidit, qui cum eo irent, & cibum aliasque res necessarias portarēt. Iubebat igitur Dux noster vt populus sese ad iter pararet, quod post quatuor dies ingredi decreuerat, & de quinque nauibus nostris tres quidem confringi mādabat, duabus autem quæ supererant 50 milites imponebat, qui quinque mensibus ibi eas in absentia sua custodirent. Addito mandato, vt si interea temporis Dux noster non rediret, cum duabus istis nauibus, rursus ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESVMSION nauigaremus. Accidit autē vt apud istos PEIEMBAS 6 mensibus comorantes, nihil de nostro

Monte Fernan-
do.

Quæstio de
Carchkareisso.

Descriptio a-
niualis cuius-
dam Indæ.

Peiembas cū
Christianis
profisciscun-
tur.

nostro Duce IOHANNES EIIOLLAS audiremus. Itaque cum cibo destitueremur, coacti sumus cum dato nobis gubernatore MARTINO THOMINGO EIIOLLA, rursus ciuitatem SIGNORA petere, iuxta mandatum nostri Ducis.

Quomodo autem Dux noster IOANNES EIIOLLAS iter suum perfecit, libet iam paucis annotare.

Principio a PEIEMBAS soluens, venit ad populum, qui vocatur NAPERVS; hi amicitia iuncti sunt cum istis PEIEMBAS, præter pisces & carnem nihil habent, populus est admodum ingens. Ex his Naperis assumpsit etiam quosdam, qui iter ipsi monstrarent, & pergens multo cum labore, egestate & periculo multas nationes peragrauit, in quo itinere dimidia fere Christianorum pars mortua est. Itaque cum ad populum PEIISSENNAS venisset, vltius progredi non potuit, sed cū populo suo, (exceptis tribus Hispanis, quos apud Peiissennas ægrotos reliquit) recedere coactus est.

*Christiani in
uimera mor-
tui.
Non pluri-
vra.*

Reuersus igitur SALVOMENDO, hoc est, saluus & incolumis, quod ad suam personam attinet, Dux noster IOHANNES EIIOLLAS ad NAPEROS, ibi ad tertium vsque diem substitit, propterea quod populus admodum debilitatus esset, & ipsi rebus fere necessariis omnibus destituerentur.

Cap. XIII.

*Fraudulentum
Indorum con-
siliium.*

Iterum NAPERII & PEIEMBAS, consilio inito con- cluserant, Ducem nostrum IOHANNEM EIIOLLAS cum suis interficere, quod etiam fecerunt, cum enim Dux noster IOHANNES EIIOLLAS vna cum suis a NAPERIIS ad PEIEMBAS proficisci vellet, & mediū iam iter confecisset præter expectationem in sylua, per quam Christianis eundum erat, a NAPERIIS & PEIEMBAS canum instar furentibus, oppressus, & cum omnibus quos secum adhuc habebat Christianis, misere trucidatus est, ita vt ne vnus quidē effugerit, quorum animis Deus propitius esse velit.

*Christiani
misere inter-
empti.*

*Nuntium de
Christianorum
interitu.*

Nos autem quinquaginta qui Noster Signora de sumfion ciuitatem profecti eramus, & aduenturum nostri Ducis ibi expectabamus, cum hoc cognouissemus, exponente nobis rem omnem Indiano quodam, qui mancipium IOHANNIS EIIOLLAS piæ memoriæ fuerat, quem ipse EIIOLLAS a Peiissennis populis acceperat, (huic enim propter linguam parsum erat) non poteramus ei fidem per omnia habere.

Commorati sumus igitur per annum in dicta ciuitate Noster Signora, sed percipere de nostris militibus relationem nullam potuimus excepto, quod CARIOS populi nostro Gubernatori MARTINO DOMINGO EIIOLLA, indicarent, rumorem spargi, ducem nostrum

nostrum cū Christianis omnibus à PEIEMBAS esse interfectum : Nos tamen credere hoc nō poteramus, donec id à quodam Peiem-
bas confirmaretur. Post duos igitur menses, aduenientes CARI, adduxerunt ad gubernatorem nostrum MARTINVM DOMINGVM EIIOLLAS duos PEIEMBAS quos ceperant. Qui quidē, à gubernatore nostro his de rebus interrogati, constanter negarunt se quicquam de ista cæde audiuisse, affirmantes Ducem nostrum cum populo suo, ex peregrina ista terra, in quam abierat, nondum esse reuerſum. *Peiembas negant.*

Itaque præfecto rerum capitalium mandatum est, vt duos hosce PEIEMBAS torqueri faceret, quoad veritatem dicerent, quo facto fatebantur sese ex eorum numero esse, qui Christianos cum suo Duce interfecerant. *Peiembas tor-
tura subiun-
tur.*

Post hanc confessionem ad supplicium condemnati sunt, ita quidem vt allegati ad arborem igne ad certū interuallum extructo paulatim cremarentur & absumerentur. *Homicida cri-
mantur.*

Interea placuit nobis omnibus MARTINVM DOMINGO EIIOLLAS generalem nostrum Ducem facere, maxime cum de vniuerso exercitu bene meritus esset, donec Regia Maiestas aliud quid mandaret atque disponderet. *Martinus Do-
mingo in Du-
cem electus.*

Quo facto præcepit MARTINVS EIIOLLA quatuor naues, PARCHADIENES, fieri, & assumpsit 150 armatos, reliquis in ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION relictis, dixitque se populum nostrum apud THYEMBAS relictum, similiter 160 illos Hispanos qui in ciuitate BONAS AEIERES cū duabus nauibus manserant, in dictam ciuitatem NOSTER SIGNORA DESVMSION adducturum, atque ita cum quatuor istis PARCHADIENES in flumine PARABOE & PARANAV discessit. *Christiani col-
liguntur.*

Cap. XIII.

ANtequam ad THYEMBAS venissemus, concluderant Christiani qui nos ibi expectabant, nempe centurio FRANCISCVS RIVS, IOHANNES PABAN sacerdos, & IOHANNES ERNANDVS, secretarius, substituti nimirum gubernatores Christianorū; quod supremum THYEMBAS Ducem, & cum eo Indianos alios interficere vellent, quod ipsum etiam crudelissime fecerat, Indianos eos, qui longo tempore omnia ipsis beneficia exhibuerāt, turpiter interficientes, priusquā nos cū MARTINO DOMINGO EIIOLLA venissemus, *Consilium cru-
entum Fran-
cisci Rivi &
Iohannis Pa-
ban.*

Cap. XV.

QVM autem Dux noster MARTINVS EIIOLLA nobiscū ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION, ad dictos THYEMBAS & Christianos veniret, obstupuit valde propter facinus hoc perpetrātū, & quod THYEMBAS in fugam versi essent.

B

Sed

Sed factum infectum reddere non poterat, itaque praesidio & cibo necessario in CORPORIS CHRISTI relicto, 20 armatos cum Decurione quodam ANTONIO MANCHOSSA, eo collocauit, serio & sub poena mortis praecipiens, ut Indianis nullo modo fiderent, sed nocte dieq; in excubiis essent. Et si forte Indiani veniret, amicitiam eorum rursus ambientes, iussit ut rem istam caute agerent & omni quidem benevolentia eos acciperent, sed in omnibus tamen viderent, ne vel sibi vel Christianis detrimentum & damnum inferretur.

*Amicum deb-
jui.*

*Christiani
premonentur.*

Postea, assumpsit secum Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLAS, supradictos, FRANCISCVM RIVM, sacerdotem IOHANNEM PABAN, & ERNANDVM, secretarium, tanquam authores & causas istius caedis, & a nobis discessit, sed antequam discederent, venit quidam primas ex illis THYEMBVS cui nomen erat ZEICHE LYEMII. Hic simulabat se Christianorum amicum esse, & excusabat sese verbis admodum humanis, sed simulatis & fictis, quod non posset per omnia THYEMBVS vitare, id enim fieri propter uxorem, liberos & cognatos alios, sed colere se tamen nobiscum amicitiam, affirmabat, & hortabatur Ducem nostrum MARTINVM DOMINGO EIIOLLAS, ut Christianos omnes secum abduceret, communi enim consilio ab Indianis decretum esse, quod Christianos interficere & extirpare vellent. Huic respondit Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA, se quidem statim reuersurum, caeterum populum suum satis habere virium ad reprimendos Indianorum impetus, addebat praeterea, cum ZEICHE LYEMII debere vna cum uxore & liberis, sese Christianis adiungere, vel si vellet cum vniuerso suo populo. Ad quod respondit ZEICHE LYEMII, se ita facturum.

Soluebat igitur Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA nobis hic solis relictis. Caeterum post octo fere dies, misit dictus ille THYEMBVS ZEICHE LYEMII aliquem ex fratribus suis, nomine SVELABA, qui subdole & fraudulenter peteret, ut gubernator vel Decurio noster ANTONIO MANCHOSSA sex milites armis suis instructos, ad se mitteret, constituisse se enim familiam suam ad nos transferre, & nobiscum impofterum habitare, vereri se autem reliquorum THYEMBVS iniuriam, nec posse se res suas sine nostro auxilio ad nos traducere. Promittebat vero se nobis allaturum victum & quicquid necessarium videretur, sed haec omnia dolose & fraudulenter erant conficta. Verum noster centurio, ipsi non tantum sex, sed totos 50 Hispanos armis suis probe instructos adiunxit, monens tamen ut viderent ne quid detrimenti ab Indianis acciperent.

tunc osculum. Non aberant isti THYEMBVS a nobis ultra dimidium miliarum ad quorum aedes cum milites nostri accessissent, osculo Iudae excepti sunt, proposito ipsis cibo, piscibus nimirum & carne.

Sed

Sed inter edendum, prorumpabant THYEMBVS qui sese in ædibus absconderant, & eos ita tractabant, ut nemo euadere posset, excepto vnico puero qui vocatur KALDERON. Deus ipsis esto propitius, Amen.

Quin etiam eodem tempore ciuitatem nostram obsidebant circiter 10000 Indiani, eam expugnaturi, quod tamen ipsis Dei beneficio non successit, quamuis totos 14 dies in obsidione essent, & impetus non leues die nocteq; fecissent. Fecerant ipsis hac vice longas hastas, quas tamen à Christianis acceperat, cum illis pugnabant & resistebant nobis acriter.

Accidit autem, ut nocte quadam summis viribus irruptionem facerent, & ignem in ædificia nostra proiicerent, quo viso accurrit centurio noster ANTONIVS MANCHOSSA cum Rhomphæa ad portam quandam, ibi absconderant sese quidam Indiani, ut videri non possent, hi lanceas in eum suas mitterentes, medium confoderunt, ut ne verbum quidem amplius loqueretur, Deus misereatur animæ ipsius.

*Autobis M.
chiffa incerta
empium.*

Sed Indiani quidem diutius sese sustentare non poterant, destituebantur enim omni cibo, itaque relicta nostra ciuitate discesserunt. Postea adueniebant duæ BBRGENTIN nauiculæ cibo onustæ, quas Dux noster ex ciuitate BONAS AEIERES nobis miserat ut ibi eius aduentum expectare melius possemus. Gaudebamus igitur nos quidem, sed qui cum duabus BBRGENTIN venerant, dolebant admodum vicem Christianorum à nostra parte occisorum. Conclisimus igitur communi consilio, non diutius in corporis Christi apud THYEMBVS commorari, & conscensis nauibus, omnes ciuitate BONAS AEIERES petiimus & ad nostrum Ducem MARTINVM DOMINGO EIIOLLA peruenimus, qui quidem aduentu nostro stupefactus, dolebat admodum cladem populi, nec quid faceret sciebat, siquidem & victu propemodum omni iam destituebamur.

*Confutridis
Christianis.*

*Christiani in
ciuitate Bonas
Acieret commo-
dum.*

Cæterum cum 5 dies in BONAS AEIERES fuisset, aduenit ecce naus quædam ex Hispania cui nomen est CARABELLE, quæ referebat nauem aliam venisse ad S. CATHARINAM, cuius Dux vocaretur ALBERVNZO GABRETO habens secum 200 armatos ex Hispania aduectos.

Hoc cum audiisset Dux noster, iussit præparari ex duabus istis nauibus, nauem vnâ, quam vocant GALION, & misit eam primo quoque tempore ad S. CATHARINAM in PRIEIELL, sitam 30 miliaribus à ciuitate Bonas Acieres, addito ei gubernatore, cui nomen erat CONSSAILLO MANCHOSSA. Huius simul in mandatis dedit, ut cum ad S. CATHARINAM in PRIEIELL veniret, nauem suam oryza, MANDEOCH & aliis victualibus pro suo arbitrio impleret.

Postulabat igitur Gubernator hic CONSAILLO MANCHOSSA, sibi à Duce nostro sex milites concedi, quibus fidere tuto posset, quo impetrato, assumpsit me, vnà cum sex Hispanis, cæterorum autem militum & nautarum erant viginti personæ.

Soluentes autem ex ciuitate BONAS AEIERES, spacio vnus mensis ad S. CATHARINAM peruenimus, vbi inuenimus dictam nauem quæ ex Hispania aduenerat, & Ducem eius ALBERVNZO GABRETO cum populo supra dicto. Lætati igitur sumus admodum, & duos menses ibi permāsimus, implentes interea nauem nostrā Oryza, MANDEOCH & frumento Asiatico, quantum capere poteramus.

*Descriptio flui-
uij PARANAV
VVASSV.*

Soluimus deinde cum duabus istis nauibus, & Duce isto ALBERVNZO GABRETO atque vniuerso populo, S. CATHARINA ad ciuitatem BONAS AEIERES profecturi, & peruenimus 20 miliaria ad fluuiū PARANAV VVASSV. Hic fluuius in ingressu habet in latitudine 40 miliaria quæ latitudo 80 miliaria durat, vsq; ad portum S. GAERIEL dictum, vbi fluuius hic in latitudine habet 8 miliaria.

Cap. XVI.

Vm igitur vt dixi, 20 tantum miliaribus abessemus ab hoc flumine, circa vesperam quæ præcedit diem omnium sanctorum, conuenerunt rursus duæ istæ naues, cumque alter alterum interrogaret, an in flumine PARANAV essemus, respondit nauclerus noster nos in flumine isto esse, nauclerus autem alter dicebat nos 20 adhuc miliaribus à flumine isto abesse.

*Mari & coeli
fortitudo nau-
tarum.*

Cum enim in mari duæ vel plures naues simul nauigant, solent istæ semper circa vesperam congregari, vbi alter alterum interrogat quot miliaria confecerint, & quo vento ea nocte uti velint, ne nimum separentur.

*Prudentia
nautica eorum
plena.*

Postea interrogabat noster nauclerus, alterum, an sua naui se sequi vellet, qui respondebat, se in mari mansurum ista nocte donec dies rursus oriretur, nec velle se noctu ad littus appellere. Hic nauclerus prudentior erat nostro vt mox audietis.

*Nauis altera
describitur.*

Cum autem naus nostra relictā alterā progrediretur, experti sumus maximā vim ventorum, ita vt circiter horam duodecimam vel primam noctis, terra nobis appareret priusquam anchoram nostram firmare possemus.

Naufragium.

Cum igitur naus nostra in terram siue scopulum allideretur, & nos adhuc miliare vnum à littore abessemus, aliud quidem consilij inuenire non poteramus, quam vt rebus nostris Deo commendatis, diuinam misericordiam imploraremus. Hoc facientes ecce allisa ad scopulum naus frangitur, percuntibus in mari 15 viris & 6 Indianis. Aliqui tamen arreptis ascribis euaserunt. Ego & quinque alij malo adhæ-

adhærentes saluati sumus, sed de 15 istis personis, neminem amplius vidimus, Deus ipsorum animis propitius esse velit, Amen.

Postea coacti sumus 100 miliaria pedibus conficere, donec ad portum S. GABRIEL veniremus, carentes omni victu, qui cum vestimetis & rebus nostris aliis in naui perierat, & radicibus & aliis ex terra ibi nascentibus nos interim sustentantes. Cum igitur ad portum S. GABRIEL venissemus, inuenimus ibi supra nominatā nauem, quæ cum Duce suo 30 diebus ante nostrum aduentum cō venerat.

*Naufragi ad
S. Gabriel per
ueniunt.*

Noster vero Dux MARTINVS DOMINGO EIIOLLA cognito hoc infortunio admodum turbatus est, nec cogitare aliud potuit, quam omnes nos in mari periisse, itaque & vigiliis & precibus pro salute animarum nostrarum supplicare & intercedere suos iussit.

*Vigilia &
preces.*

Cumque in ciuitatem Bonas Aeières veniremus, vocauit ad se Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA gubernatorem quem ablegauerat, & PILOTTAM siue nauclerum, volens de nauclero supplicium sumere. Et fuisset quidem ipse suspensus, sed multorum intercessione & precibus liberatus, cogebatur quadriennium in nauibus BERGENTIN manere.

*Pilotta à pa-
ribus libera-
tur.*

Cum igitur, omnis populus in ciuitate BONAS AEIERES conuenisset, præcepit Dux noster præparari nauiculas BERGENTIN, & coniuncto vniuerso populo, maiores istas naues exussit, ferrū tamen cōseruauit atq; reposuit. His ita peractis profecti rursus sumus ad ciuitatem Noster Signora desumfion, ibiq; biennium commorantes, resolutionem & mandatum Regiæ Maiestatis expectauimus.

Interea venit Dux quidam alius ex Hispania nomine ALBERVNZO CABELLA de BACHA. Hunc Regia Maiestas gubernatorem quatuor nauium (ex quibus duæ magnæ, & duæ KARABELLA crant) 400 armatis & 30 equis dederat. Hic cum ad portū quandam in PRIESIEL, qui vocatur VVIESSAII, vel ad portum cui nomen est S. CATHARINA, vna cum suis venisset, constituit sibi de victu & rebus necessariis aliis prospicere, emisitque duas CARABELLE ad octo fere miliaria ab isto portu, ad emēda victualia, quas CARABELLE ingēs in mari tempestas oppressit, ita vt exceptis hominibus, ambæ interierint. Hoc infortunium cum Dux ille cognouisset, nō audebat sese amplius mari committere, maxime cum maiores istæ naues admodum ruinosæ essent, itaque illas confringi præcepit, & terrā ad nos RIO DELLA PLATA in ciuitatem NOSTER SIGNORA circa flumen PARABOE sitam, profectus est, afferens secum 300 milites, qui de 400 remanserant, reliquis fame & morbis diris sublati.

*VVieffai por-
tus.*

*Nauis sub-
mersa.*

*Nauis fran-
guntur.*

Hic Dux in itinere octo mensibus fuit, & à portu isto S. CATHARINA ad ciuitatem Noster Signora desumfion 500 miliaria numerantur.

Afferebat autem etiam ex Hispania de gubernatione sua, Regiæ

*Gubernatio
supremi Du-
cis.*

Maieſtatis mandatum, poſtulans vt Dux noſter MARTINVS DOMINGO EIIOLLA gubernationem & imperium ſibi plane cederet, & vniuerſus populus ſibi impoſterũ pareret. Huic requiſito Dux noſter MARTINVS DOMINGO EIIOLLA cum populo ſuo non repugnabat, modo certis & illuſtribus documentis probare poſſet hoc imperium à Regia Maieſtate ſibi datum, verum documenta iſta extorquere nemo poterat, itaque ſacrificuli & duo vel tres centuriones effecerunt, vt dictus ALBERVNZO CABESSA imperium obtineret, & populo poſtmodum præſſet, ſed de ſucceſſu & gubernatione eius impoſterum audiemus.

Cap. XVII.

*Numerum Chri-
ſtianorum.*

Rincipio igitur exploratione populi facta, cognouit dictus ALBERVNZO CABESSA numerũ noſtrorum militum eſſe in vniuerſum 800 virorum. Quo tempore etiam fraternitatem cum MARTINO DOMINGO EIIOLLA contraxit, ita vt MARTINO DOMINGO EIIOLLA nõ minus iuris in populum, quam antea, haberet.

*Bergentine-
mittuntur ad
querendũ vi-
rum.*

Post hunc delectum & lustrationem quasi populi, iussit ALBERVNZO CABESSA de BACHA, 9 nauiculas BERGENTIN parari, constituitque in altum fluminis PARABOE nauigare, quouſque poſſit. Sed interea tamen temporis antequam naues iſtæ parentur, tres BERGENTIN emiſit cum iis viris, iubẽs vt nauigarent quouſque poſſent, & Indianos perueſtigarent, qui haberent MANDEOCH, & frumentum Aſiaticum, quod eſt MEIIS. Additis iſſis duobus Decurionibus, qui erant ANTONIVS GABERO & DIEGO TABELLINO.

*Lapides caru-
li in labu.*

Venimus igitur primo ad nationem quandam, quam vocant SVRVKVERS. Hæc natio abundabat frumento Aſiatico, MANDEOCH & aliis radicibus veluti MANDVES, quæ nucibus auellanis non abſimiles ſunt, & aliis, habet etiam piſces & carnes. Viri in labiis cæruleos lapillos geſtant magnitudine calculorum, quibus in fritillo vtimur. Mulieres circum pudenda velatæ incedunt.

*et hinc Dux
Indianorum
singulatus*

Relictis apud hunc populum nauibus & quibuſdam qui eas cuſtodirent, terram iſtam quatuor diebus perlustrauiſus, & inuenimus pagum quendam CARIORVM, quorum numero ſere 3000 erant, cumque cum iſſis locuti eſſemus; reuerſi ſumus ad naues noſtras & proniſcentes labente fluuiio PARABOE, venimus ad nationem quam vocat ACHKERER. Hic oblatae ſunt nobis literæ à Duce noſtro ALBERVNZO CABESSA de BACHA ſcriptæ, quibus præceptum erat vt ſupremum Indianorum eius loci Ducem, ACHKERER vocatum, ſuſpenderemus. Hoc mandatum ſine vltiori de-
libera-

liberatione tribunus noster impleuit, vnde ingēs postmodo bellum ortum est, vt iam sequetur.

Post strangulatum hunc Indianum, reuersi rursus sumus ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESVMSSION referentes Duci nostro ALBERNVNZO CABESSA de BACHA quicquid hoc itinere a nobis cognitum & effectum fuisset. Postulabat igitur a supremo Indianorum, qui in ea ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSSION *Christiani auxilium Indianorum petunt.* erant, præfecto, vt 2000 Indianos nobis adiungeret, qui nobiscum flumen PARABOE ascenderent.

Huic petitioni nihil CARIi repugnabant, monentes saltem Ducem nostrum, vt deliberaret quid ex re sua futurum esset, totam enim regionem DABERE CARIORVM in armis esse, qui DABERE *Dabere contra Christianos in armis.* frater strangulati istius ACHKERES, fuit & mortem fratris sui in Christianis vlcisci voluit.

Cogebatur igitur Dux noster hoc iter intermittere & sese ad pugnam parare. Quare iurato suo fratri MARTINO DOMINGO EIIOLLA, mandabat vt acceptis 400 & 2000 Indianis dictis istis DABERE vel CARIOS obuiam iret, & eos cum omnibus suis extirparet.

Huic mandato obtemperans MARTINVS DOMINGO EIIOLLA *Expediō ad-174 Dabere.* proficiscebatur cum hoc populo ex ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSSION, in occursum hosti, admonens eos primo nomine Regiæ Maiestatis, &c. Sed hic DABERE hanc admonitionem respuens nolebat vllas condiciones pacis accipere, habebat enim ingentem exercitum, & firmarat pagos suos PALLISATTE, hoc est, muro ligneo, ita *Pallisatte muru ligneu.* quidem vt quilibet pagus tres eiusmodi muros haberet, præter fossas quamplurimas, de quibus supra diximus. Sed hæc præsidia nobis iam erant explorata.

Itaque in quartum vsque diem in expeditione fuimus, donec victoria consecuta, tribus horis ante exortum solem, in pagum irumpere mus, & quicquid nobis occurrebat interficeremus, comprehensis & in vincula coniectis multis mulieribus.

In hac pugna 16 Christiani ceciderunt, & multi vulnerati sunt. *Pugna Christianorum cum Dabere.* Non pauci item qui a nostris partibus erant Indiani interfecti. Sed ipsi parum profecerunt, nam ab ipsorum parte circiter 3000 ex CAMBELLES trucidati sunt.

Paulo post venit DABERE cum populo suo, & implorans gratiam, petiit vt redderemus ipsis vxores & liberos suos, promisitq; se nobis subiectos in omnibus semper futuros, itaque Dux noster de mandato Regiæ Maiestatis, in gratiam eum recepit. *Dabere gratiam implorant.*

Firmata pace, reuersi sumus ad generalem nostrum Ducem ALBERNVNZO CABESSA de BACHA referentes ipsi quomodo res esset gesta. Qui consilio inuito, de proposito suo itinere cōtinuando, *Eadem Christianorum cum Dabere. Indiani 2000 milia Christiani assignant.* requirebat ab isto DABERE, 2000 bene armatos Indianos, q; nobiscū irent,

*Prædium ci-
uitatis Noster
Signora.*

irent. His nulla difficultate impetratis, iubebat CARIOS, 9 nauiculas BERGETIN, rebus necessariis instruere. Quo facto assumpsit de 800 Christianis, 500, reliquis 300 in ciuitate Noster Signora desumtion relictis, quibus centurionem dedit IOHANNEM SALLEISSER, & ita vna cum 500 Christianis atque 2000 Indianis discessit, flumen PARABOE ascendendo.

*Numerus Ber-
gentin & Zil-
len.*

CARIOS populi habebant 83 CANAEN vel ZILLEN, Nos vero Christiani habebamus 9 nauiculas BERGENTIN, & in qualibet naui duos equos, sed equi quidem hæc 100 miliaria, in terra confecerunt, Nos vero aqua profecti sumus vsque ad montem, qui vocatur S. FERNANDO, vbi equis nostris in naues receptis, denuo soluimus & ad hostes nostros PEIEMBAS peruenimus, qui quidem nostrum aduentum non expectarunt, sed cum vxoribus liberisque aufugerant, pagis suis & ædibus flamma exustis. Postea 100 miliaria progressi populum nullum cospeximus, donec ad nationem quandam veniremus, quæ BACHEREOS vocatur. Natio est admodum populosa, extenditur ad 100 miliaria, abundat piscibus & carne, reperiuntur etiam ibi multæ nauiculæ CANAEN de quibus non attinet multa scribere, mulieres velatis incedunt pudendis, nobiscum loqui volebant, sed visis nobis fugam dabant. Ab his peruenimus ad nationem quandam SVRVKVSIS dictam, vbi supra dictæ tres naues erant. Populus hic a BACHEREIS 90 miliaribus abest, excipiebant nos admodum humaniter, singuli cum vxore & liberis suis seorsim habitant, viri orbiculum ligneum calculi instar lusorij ab auricula dependentem habent. Mulieres labia exornant lapide crystallino fusci coloris, magnitudine vnus digiti. Formæ sunt elegantis & nudo corpore incedunt. Natio est admodum magna, frumento Asiatico, MANDEOCH, MANDVIS, PADADES, piscibus & carne abundans. Cæterum Dux noster interrogabat eos de CARCHKAREIS. Itemque de CARIOS, verum ipsi de CARCHKAREIS respondere non poterant, de CARIIS dicebant, eos adhuc in ædibus suis esse, sed res aliter habebat.

*Orbis ab au-
ricula dependens.*

*Mulieres for-
mosa.*

*Frumentum
asiaticum.*

Cap. XVIII.

*Preparatio ad
iter.*

*Non plu-
via.*

Postea præcepit Dux noster, vt nos ad iter pararemus, velle se terram siue regionem istam perlustrare relictis apud naues 150 viris. Atque ita acceptis 350 Christianis, 18 equis & 2000 Indianis vel CARIOS qui ex ciuitate Noster Signora desumtion nobiscum venerant, ad perlustrandam terram abiit. Progressi autem 18 diebus, cum neque CARIOS nec quenquam hominum inueniremus, & iam victu necessario fere destitueremur, coacti sumus cum Duce nostro ad naues nostras reuerti, præsertim cum

cum Dux noster ad res gerendas parum esset idoneus, & paucos ex militibus sibi fauentes haberet. Cumq; reuerteremur præmisit Hispanum quēdā FRANCISCVM RIEFFERE vnā cum 10 aliis armatis, iussitq; vt 10 diebus progredierentur, & si interea temporis populum nullum inuenirent, ad naues nostras redirent, vbi eorum aduentum vellet expectare.

Hic inter eundem inuenerūt nationem Indianorum admodum populosam, frumento Asiatico, MANDEOCH & radicibus aliis æque vt cæteri abundantem. Verum Hispani populum istum accedere non audebant, sed ad nos reuersi sunt, referentes Duci nostro quod viderant; hoc audito constituit cum exercitu eo excurrere, sed aqua impeditus illud intermisit. Nauē igitur 80 viris instruxit, & addito nobisceturione ERNANDO RIEFFERE misit nos in altum fluminis PARABOE ad quærendum populum, qui vocatur SCHERVOS, addito mandato, vti isthic loci duos saltem dies in terra progredieremur, & ipsi postea referremus regionis & populi istius statum.

Soluentes igitur, primo statim die, ad 4 miliaria peruenimus ad nationem quæ vocatur SVERVEXVESIS, hi populi in Insula quadam 30 fere miliaribus longa, & vndique fluuio PARABOE cinctā habitant. Vescuntur MANDEOCH, MEIIS, MANDVIS PADADES, MANDEPORE, PARPII, BACHEKV & aliis radicibus, piscibus item & carne. Viri & mulieres supradictis SVRVKVISI similes sunt. Apud hosce populos per noctem mansimus, sequenti vero die 10 CANAEN vel ZILLEN, nos comitati sunt, vt iter nobis monstrarent, & nobis cibū subministrarent, bis enim quotidie feras & pisces capiebant, quibus vesceremur. In hoc itinere sex diebus eramus, & postea peruenimus ad nationem, quā vocant ACHKERES, populum valde copiosum, tanta in vtroq; sexu proceritate, quanta nullos tota RIO DELLA PLATA homines vidi. Hi ACHKERES tribus miliaribus a SVERVEXVSI absunt, quod comedant præter pisces & carnem non habent, mulieres circū pudenda velatæ sunt. Apud hosce ACHKERES diem vnū substiimus, quo die dicti SVRVKVISI suis CANAEN domum sunt reuersi. Illis discedentibus, postulabat centurio noster ERNANDO RIEFFERE, vt ACHKERIS viam nobis monstrarent, ad SCHERVOS, qui prompti, octo nobiscum CANAEN profecti sunt, & vt haberemus victum necessariū, bis in die pisces & feras ceperunt. Hæc autem natio cur ACHKERI dicti sint, hæc est causa.

ACHKARVS piscis est tam duram habens cutem, vt neq; cultro neque sagitta Indica lædi & vulnerari possit, non exigua est magnitudinis, & multum damni reliquis piscibus inferri. Oua eius quæ ad tres vel quatuor passus ab aqua in terram ponit, saporem Moichi habent, cibum præbet bonum, & minime noxium per se, cauda eius in deliciis habetur.

In Germania nostra putatur hic piscis admodum noxiū &

E

pesti-

*Nota
Basiscus, Cro-
codilus.*

pestiferum esse animal, & vocatur crocodilus, estque communis opinio, cum qui hunc piscem saltem intuetur, etiam si piscis habitu infectus non sit, certissima morte mori, quod quidem veritati consentaneum esse nemo negauerit, siquidem homini, etiam si crocodilum non aspiciat, certo certius moriendum est.

*Piscis specula
interfieri.*

Dicitur etiam vulgo, quod si piscis hic in fonte quodam reperiat, atque appareat, nullam esse rationem aliam cum interficiendi, quam si speculum ipsi opponatur, in quo sese ipsum contemplari & intueri possit, tum enim aspectu suæ ipsius deformitatis subito cum interire & mori.

Hæc autem omnia quæ de hoc pisce proferuntur figmenta sunt & fabulæ, si enim vera essent, vel centies mortuus fuisssem, qui piscium illorum ultra 3000 cepi & comedi, neque etiam de hoc pisce aliquid scripsissem, nisi naturam ipsius probe cognitam & perpectam haberem.

*Homines bar-
bati.*

Cæterum cum venissemus ad populum SCHERVIS, quo ab ACHKERS 36 miliaria numerantur, quæ 9 diebus emensi sumus, deprehendimus, nationem eam esse satis populosam, sed tamē non erant isti SCHERVES apud quos Rex Indorum habitat. Hi SCHERVES autem barbati sunt, & circulum ligneum ab auricula depēdētem habent, ita ut aures circulo isti mirabiliter sint circumuolutæ. Viri etiam lapidem crystallinum cærulei coloris, instar calculi lusorij in labiis gestant.

Cap. XIX.

Viri picti.

Orro hi homines picti sunt cæruleo colore, a vertice usque ad genua, & pictura repræsentat formam caligarum.

*Feminae utri-
usque pictæ.*

Fœminæ vero alio modo pictæ sunt, nempe cæruleo quidem colore a pectore usque ad pudenda, sed tam artificiose, ut non facile apud nostros pictorem inuenire possis, qui artem istam imitari possit.

*Antes ocu-
los.*

Incedunt corpore plane nudo, & formæ sunt suo quidem modo satis elegantis, ita ut nec in tenebris ab eis abhorreret.

Apud hos SCHERVIS commorati sumus unum diem, & postea constituimus tribus diebus ad Regem quendam proficisci habitantē 14 miliaribus ab hisce populis, apud homines qui etiā SCHERVIS vocantur, sed regio eius quatuor tantum habet miliaria, excepto pago quodam ad flumen PARABOE sito.

Reliquimus autem in loco superiori nauem nostram, & 12 Hispanos, qui eam custodirent, donec nos reuerteremur, dato SCHERVIS mandato, ut Christianis ibi commorantibus, omnibus humanitatis officiis adessent, quod etiam fecerunt.

Nos

Nos vero adhuc biduum ibi commorati, ad iter nos rebus necessariis omnibus parauimus; postmodum traiecto isto flumine PARABOE ad Regem peruenimus isthuc loci habitantem.

Cap. XX.

Um autem non ultra miliare vnum a loco isto abefsemus, venit nobis obuiam ipse SCHERVORVM Rex, vna cum duodecim millibus virorum, in plano campo, pacifice, via qua incedebant octo passuum lata erat, floribus & gramine ad pagum vsque strata & exornata, ita vt ne lapis quidem vel lignum vel aliud quid in ea appareret. Rex iste secum musicam suam habebat, tympanistas & tibicines, & tum quidem temporis preceperat, vt ab utroque latere subditi ceruos & alias feras venarentur. Et ista quidem venatione 30 fere ceruos & 20 struthios vel LARDV acceperunt, ita vt spectatu iucunda esset venatio. Cum autem pagum ipsorum ingressi essemus mandauit Rex singulis ædibus binos introduci Christianos, & tribunum nostrum cum suis ministris in ædes regias assumpsit, ego vero in ædes non procul a Regiis ædibus distantes introductus sum. Tum precepit Rex SCHERVORVM, vt subditi sui nobis Christianis de rebus omnibus necessariis prospicerent. Et Rex quidem vitam regiam & satis pro ratione istius loci, splendidam agebat.

Tibicines in mensa adesse & in prandio cum exhilarare cogebantur, quin & choreas cum formosissimis quibusque foeminis viri artificiosissime inter edendum ducebant, quas quidem tanta cum voluptate & admiratione aspeximus, vt vel ciborum obliuisceremur.

Populus hic Scheruis per omnia similis est, de quibus supra dictum est, foeminae ipsorum pallia ex gossypio faciunt, & variis imaginibus ceruorum, struthiorum, ouium Indicarum, & aliarum rerum intertexunt, quæ quidem variis vsibus accommodantur. Foeminae hæ admodum elegantes, affabiles & artis amatoriae peritissimæ sunt, & vt mihi quidem videtur calidioris temperamenti.

Hoc igitur in loco quatuor diebus commorati sumus, interea interrogabat Rex, tribunum nostrum, cuius rei gratia aduenisset, & quo dirigere iter suum vellet, cui respondit tribunus siue capitaneus noster, aurum sese & argentum querere. Obtulit igitur ei Rex coronam argenteam, Marcam vnam cum dimidia habentem. Item PLE-NISCHE vnum ex auro puro spithamam cum dimidia longam, & dimidiam spithamam latam, præterea etiam PRVSSELLET, hoc est, thoracem argenteum & vasa argentea alia, dixitque se neque auri neque argenti plus habere. Has res autem ex bello sese cum AMAZONIBVS quondam gesto accepisse.

E a Cum.

De profectio-
ne ad Amazo-
nes.

Cumque AMAZONVM meminisset, & diuitiarum quibus ipsi abundant, interrogabat capitaneus noster, quot miliaribus dicti AMAZONES abessent, & nunquid mari ad eos peruenire possemus. Cui respondit Rex, mari ad eos peruenire nos non posse, terra vero si ad eos ire vellemus, iter illud non posse nisi duobus mensibus continuis absolui. Atque ut de AMAZONIBVS aliquid annotem:

Mulieres vna
mamillam ha-
bentes.

Fœminæ AMAZONES, vnam tantum habent mamillam, viros suos ter vel quater in anno ad se admittunt, atque vbi grauidæ infantem masculum pariunt, cum post partum viro vel patri transmittunt.

AMAZONES
qui mamillam
vnam habent.

Fœmellam vero si enitantur, eam apud se retinēt, & dextram ei mamillā exurunt, ita ut renasci amplius non possit, cuius rei causam habent ut capiendis armis & arcubus aptiores fiant, bellatrices enim fœminæ sunt & maxima aduersus hostes suos bella gerunt.

Rex Amazo-
rum

Fœminæ hæ in Insula habitant satis magna, & aqua vndique cincta, ad quam non nisi istis CANAEN nauibus, accedi potest. Atqui in hac Insula AMAZONES aurum & argentum non habent, sed in TERRA FIRMA, quæ regio est vbi viri habitant, maximas habent diuitias. Natio est ingens & populosa, & Regem habent nomine LEGNIS.

Petiit autem noster centurio, ERNANDO RIEFFERE, ut dictus SCHERVORVM Rex, aliquos nobis ex subditis suis adiungeret, qui suppellectilem nostram portarent, & iter nobis monstrarent, velle enim se ad dictos AMAZONES proficisci. Rex ad hoc quidē promptus erat, sed simul tamen etiam admonebat, terram isto quidem tempore aqua prorsus esse obductam atque inundatam, ut iter illud admodum difficile & vel impossibile futurum sit, verum nos fidem ipsi non habentes Indianos istos nobis adiungi petiuimus. Adiunxit igitur Rex capitaneo nostro 20 viros, qui suppellectilem ipsius portarent, & nostrum cuique 5 Indianos, qui curam nostri haberent, erat enim octo diebus nobis progrediendum ut Indianum nullum videremus.

Ignis in aqua
quomodo ex-
trat populi.

Postea peruenimus ad nationem quæ vocatur SIBERII, populum nimirum, hisce SCHERVOS quoad linguam & alia, per omnia similem. Sed octiduum hoc continuè in aqua ad genua usque versati sumus, ita quidem ut emergere ex ea neque die neque nocte possemus, quin & ignem extruere volentes multa comportare ligna coacti sumus, atque in lignorum aceruo ignem accendere, ut cibos coquere possemus.

Musca.

Accidit sæpenumero ut focus iste ligneus igne consumptus, vna cum ollis in aquam laberetur, & nos ieiuno stomacho iter continuare cogermur. Accedebat etiam hoc quod à muscis nos vix tueri & defendere poteramus, quæ quidem ita nos insectabantur, ut somnum capere nobis parum liceret.

Interrogauimus igitur SIBERIOS an imposterū etiam aquam essemus

essemus habituri, qui dicebant, quatrimum nobis adhuc in aqua progrediendum esse, & præterea, dies in terra arida. Peruenimus postea ad nationem aliam quam vocant ORTHVSIOS. Hi monebant nos vt conuersi recederemus, quod nostrum pauci admodum essent. Hoc autem recusantes constituimus SHERVOS comites nostri itineris remittere, sed ipsi hoc recusabant, mandatum enim ipsis Rex dederat, vt nos non desererent, donec ex regione ista reuerteremur.

Scherui feler.

Adiungebant igitur nobis dicti isti SIBERIOS 10 personas, quæ nobis vnacum SCHERVIS iter monstrarent, ad ORTHVESERIS, itaq; 7 adhuc diebus in aqua pubetenus ambulauimus, quæ aqua tam calida erat ac si igne fuisset calefacta, & eam quidẽ cum potum alium non haberemus, etiam bibere cogebamur. Nemo tamen existimet hanc fuisse aquam perennem alicuius fluminis, torrens enim erat seu aqua ex assidua & copiosa pluuia proueniens, regio namq; alias plana est & ad peregrinandum satis apta, sed nos incommoda huius aquæ postmodum non exigua deprehendimus, vt mox audiemus.

Iter per aquam calidam.

Vnde ista vltima aqua.

Cap. XXI.

Ostea die nono ad pagum ORTHVESSER circa meridiem hora ferme vndecima peruenimus, & horam vnã progressi, in medium pagum ad ades ducis istorum ORTHVESSER.

Eteo quidem tempore dira lues istos ORTHVESSER inuaserat plurimi enim subita morte perierant, fame nimirum confecti, cum nihil haberent quod ederent, DVCKSVS enim siue cicadæ iam secunda vice omnia eorum frumenta & fruges in arboribus & agris absumpserant. His auditis admodum perterriti sumus, neq; diu ibi subsistere poteramus, cum parum nobis cibi superesset. Interrogauimus igitur ducem istorum ORTHVESSER de AMAZONIBVS, qui respondit iter integri mensis nobis adhuc restare, & regionem aquis plurimis vbiq; scatere, quod re ipsa etiam sumus experti. Obtulit autem primas istorum ORTHVESSER centurioni nostro quatuor PLEINISCH ex auro, & quatuor annulos ex argento, annulis enim eiusmodi, brachia populi isti exornabant, PLEINISCH vero in fronte pro ornamento gerunt, eadem ratione qua in hisce regionibus potentissimi Magnates catenulas aureas de collo dependentes habent.

Lues apud Orthvesser.

Cicada.

Annulus argenteus.

Pro his rebus dedebat ipsi noster centurio ligones, cultros, corallia, forfices, & alias eiusmodi merces, quas Norimberga nobis suppeditat. Plus quidem libenter ab ipsis postulassemus, sed verebarmur ne eos in nos concitarem, cum nostrum pauci admodum essent, Indianorum vero in isto pago tanta erat multitudo, quãtam in vno loco nondum videramus, & profecto nisi famem tantam & luem sensissent, de nobis actum fuisset.

Membra Christi.

*Christiani a-
groci reuer-
tuntur.*

Reuersi sumus igitur ad supra nominatos SIBEROS, & in itinere quidem cibum nobis suppeditabat PALMA arbor, CARDES & aliae radices ignotae & sub terra nascentes. Postea ad SCHERVIS rursus peruenimus, sed maximam partem egroti, triginta enim continuos dies in aqua versati eramus, quin imo bibere etiam eam propter defectum melioris aquae, cogebamur, tamen si aliquando turbulentissima esset.

Commorati sumus ergo apud SCHERVIS illos, ubi Rex habitat quatuor diebus, qui nos humanissime rursus acceptos liberaliter tractabant, præceperat enim Rex, ut de rebus omnibus nobis prospicerent.

*Lucrum Christi-
anorum.*

In hoc itinere quilibet nostrum pro sua parte, fere 200 coronatos lucratus fuerat ex palliis, gossypio, auro & argento, pro quibus nos Indianis cultellos, corallia, forfices, specula, & id genus alia dederamus.

*Seditio inter
Christianos.*

Posthæc nauigauimus rursus ad generalem nostrum Ducem ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA, qui, cum ad naues venissemus, missis ad nos legatis, interdixit nobis, ne ex nauibus nostris egrederemur, donec ipse ad nos veniret, idque sub poena capitis. Veniens autem ipse Capitaneum nostrum ERNANDO RIEFFERE captiuum assumit, & nobis omnia, quæ ex regione ista nobiscum attuleramus & lucrati eramus, eripit, quin imo de capitaneo nostro ERNANDO ab arbore suspendendo deliberat. Itaque nos qui adhuc in BERGENTIN eramus, ingentes turbas dedimus, & una cum familiaribus nostris qui in littore erant, tumultum excitauimus aduersus Ducem nostrum ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA, postulantes ut capitaneum vinculis liberaret, & quæ nobis eripuisset restitueret, nisi aliud quid experiri mallet. Quare cum ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA seditionem hanc videret, & iram nostram animaduiceret, gaudebat sibi datam occasionem & causam capitaneum nostrum ERNANDO dimittendi, reddebat etiam nobis quæ eripuerat, & amicis verbis nos lenire & quietos reddere conabatur. Quid autem ipsi postea acciderit, mox audietis.

*Albernu-
nz, o
reddus erepta
malisib. bona.*

*Albernu-
nz, o
religionem de
itinere requi-
rit.*

*Causa impor-
tunitatis AL-
bernu-
nz, o.*

His igitur transactis, & pace rursus constituta, petebat à capitaneo ERNANDO RIEFFERE & nobis, ut statum & conditionem Regionis, quam perlustraueramus, ipsi exponeremus, & causam simul diceremus cur tamdiu emanissemus. Rationem igitur ipsi huius nostri itineris talem reddidimus, ut in ea acquiescere coactus sit. Quod autem tanto impetu nos inuascerat, & bona nobis nostra eripuerat, vnica & sola causa erat, quod mandati ipsius immemores, ultra præscriptum tempus absuissemus præceperat enim ipse: ut non ulterius quàm ad SCHERVIS proficisceremur, & ab his itinere quatuor dierum progressi, regionem istam exploraremus. Nos vero à dictis SCHERVIS, itinere 18 dierum terram istam perlustraueramus:

Ad

Ad hanc nostram relationem constituit Dux noster ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA, cum vniuerso populo in regionem, ex qua nos reuersi eramus, proficisci, nos autem milites consentire nolebamus, hoc potissimum tempore, quo regio ista propter vim aquarum inuia erat. *Consensus contra Abbatem.*

Maxima præterea populi pars infirma erat valetudine, neq; etiã dictus Dux ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA in magna apud populum vel autoritate vel gratia erat, erat enim homo ineptus tantis rebus gerendis, vtpote qui per omnem vitam imperio nulli præfuerat. *Dux belli sine autoritate.*

Mansimus igitur duos menses apud dictos SIBERIS; quo tẽpore febris correptus Dux ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA vehementer laborare cœpit. Et quidem si mortuus fuisset, populo nō multas excussisset lachrymas, talia scilicet in milites eius extabant merita. *Dux Christianorum febre laborat.*

Cap. XXII.

IN hac regione SVRVCKVSSIER nullũ Indianum 40 vel 50 annos natum vidi, neque vllam regionem tam insalubrem, per omnem meam vitam cognoui, sita est enim sub tropico cancri, vbi sol est altissimus, & propter varios morbos non immerito regioni S. THOMÆ comparatur. Apud SVRVCKVSSIER stellam rursus vidi, quam vrsam maiorem vocant, eam enim amiseramus, cum essemus in Insula S. IAGO. *Servus kufurũ regio insaluberrima cur. vrsa maior amissa.*

In morbo suo præcepit Dux noster, vt nostrum 150 Christiani, assumptis 2000 Canis, quatuor nauibus BERGENTIN ad Insulam SVRVKVSIS itinere 4 miliarium excurreremus & populus SVRVKVSIS omnes interficeremus nulli ætati parentes. Dicti hi SVRVKVSIS quomodo nos antea acceperint, supra diximus, quam vero nos ipsis mercedem iam reddiderimus, mox patebit, Deus nō vit ipsos præter omne meritum summa iniuria esse affectos. *Mandatum de Servis kufurũ ex terminanda. Christiani in gratia.*

Cum ad pagum istum, ipsis nihil minus cogitantibus venissemus, occurrerunt nobis pacifice ex ædibus suis, armis, arcubus & sagittis pulchre ornati: Mox autem tumultu inter CARIOS & SVRVKVSIS, exorto, emisimus in SVRVKVSIS tormenta nostra, & bene multos interfecimus, postea succenso pago ipsorum, 2000 fere, promiscue ex utroque sexu, vna cum vniuersa ipsorum substantia, nobiscum adduximus, reuertentes ita ad Ducem nostrum ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA, cui hoc facinore pulchre satisfactum erat. *Servus kufurũ prius ex terminanda.*

Cæterum cū populus noster partim infirma valetudine, partim odio erga Ducem laboraret, nihil amplius efficere poterat, itaq; naue rursus parari iubebat, quo factò, oēs ad ciuitatẽ NOSTER SIGNORA *Christianorum in regem.*

DESUMSION, reuerſi ſumus, vbi reliquos Chriſtianos reliqueramus, cum eò veniſſemus, febris laborans Dux noſter, totos 14 dies ſe ſe in ædibus ſuis cõtinebat, & hoc quidem vt omnibus manifeſtum erat, ex improbitate potius & malitia quam ex infirmitate, ingens enim faſtus in ipſo erat, ita vt ne quidem milites alloquio dignaretur, ſed potius omni eos iniuria amiceret.

*Varietis Dux
zum.*

Imperatorem vel Ducem, qui populum recte regere & gubernare vult, decet utiq; vt ſe ſe placidum manſuetum & affabilem omnibus præbeat, nõ ſupremis ſaltem ſed & infimis quibuſq; & poſtremis. Decet præterea vt talem ſe præſtet, qualis videri vult, maxime vero prudentia & rerum gerendarum peritia aliis antecellat, turpe enim eſt & deteſtabile, aliquem honori magis & vaniſſimæ gloriæ, quam prudentiæ & ſapientiæ ſtudere. Neq; vero etiam propter munus ſibi demandatum criſtas aliquis erigere, & alios præ ſe ex alto quaſi contemnere debet, quo quidem vicio glorioſum iſtũ militem Thraſonem apud Terentium laboraſſe nouimus, nõ enim propter Ducem vel capitaneũ milites, cõſcribuntur, ſed vice verſa propter milites Dux aliquis vel centurio conſtituitur.

*Thraſo Teren-
ty.*

*Intolerabile
ſuperbia Dux
tic.*

Noſter vero hic Dux neminem audiebat, & nullo perſonarum vel reſpectu vel delectu habito, in omnibus ſuperbię & faſtui ſuo ſatiſfieri cupiebat.

*Conſilium ad-
uerſum Ducem.*

Communi igitur conſilio tandem, ab omnibus tam nobilibus quam ignobilibus, decretum eſt; vt Dux iſte ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA, captiuus ad Maiestatem Regiam tranſmitteretur, & Maiestas Regia edoceret de virtutibus, quibus inſtruetus, populo præfuerit hætenus, & de fortibus ipſius factis, præclarisque facinoribus hætenus in India præſtitis.

*Albernu-
Dux captiuus
in Viſſiam
huſſam.*

Congregati igitur qui a Maiestate Regia muneribus quibuſdam præfecti erant. Quæſtor MAVTNER & ſecretarius, quorum nomina ſunt, ALBERNVNZO GABRERO, THON FRANCISCO MANCHOSSA, GARZE HAVNEGO, PHILOPO de CASTRA, &c. aſſumpſerunt 200 milites, & dictum ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA ducem noſtrum ex improviſo oppreſſum, ceperunt, quod quidem factum eſt die S. Marci, Anno 1543. Poſtea per annum integrum captiuum detentum, naui quam CARABELLA vocant, omnibus rebus neceſſariis inſtruetæ, cum duobus aliis præcipuis viris, impoſitũ in Hiſpaniam ad Maiestatem Regiam miſerunt.

*Martino Do-
mingo Euiſſa
dux conſtitu-
tur.*

Hiſce peraetis, neceſſarium erat vt alium eligeremus, qui in ea regione populũ gubernaret, donec a Maiestate Regia alius quiſpiam huic muneri præficeretur, & viſum eſt nobis omnibus, de ſententia cõmunitatis, id muneris MARTINO DOMINGO EUIOLLA ruruſus offerre, qui etiam antea ei præuiſſet, maxime cum & ipſe de vniuerſo populo bene meritus eſſet, & populus ei maxima ex parte, admodum faueret.

Quam-

Quamuis quidam adfuerint, ex familiaribus nimirum & amicis ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA, quibus hoc nostrum consilium non per omnia placeret.

Hoc tempore ego hydrope admodum laboravi, quem morbum apud ORTHVSSOS attraxeram, ubi tamdiu in aqua versatus, & maximam inopiam expertus fueram, ut supra dictum, cuius effectum satis nunc demum deprehendimus, siquidem fere 80 nostrum eodem tempore variis morbis laborauimus, ex quibus tantum 30 saluari sunt, & pristinam valetudinem recuperarunt.

Ausbor hydrope laboras.

Post discessum autem ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA ingens in populo nostro orta est contentio & discordia, coepimus enim alter alteri inuidere, & eiusmodi vitam agere, ut facile crediderim ipsum Satanam tum temporis inter nos imperium suum obtinuisse.

Bellum intestinum inter Christianos.

Et quidem intestinum hoc bellum propter discessum ALBERNVNZO CAYESCA de BACHA duos annos duravit. Interea CARIOS populi, qui nobis foedere iuncti erant, cum viderent istiusmodi dissidia & bella in populo esse, cogitabant omne regnum in seipso diuisum facile posse euerti, & propterea consilio habito, statuebant nos Christianos suppressere, & prorsus ex regione sua profligare, sed benedictus Deus, qui non passus est, hoc consilium suum habere eventum. Congregati sunt igitur magna copia, non tantum CARI, sed & AIGAI & aliae nationes, aduersum nos. Quo viso in gratiam tandem rediimus inter nos, fecimus etiam pacem cum duabus nationibus aliis LE PERIS nimirum & BACHACHEIS. Horum populorum numerus est 3000 virorum, carnibus tantum & piscibus vescuntur, homines sunt bellicosi terra mariq; sed terra tamen praeualent, arma ipsorum sunt TARDES, dimidiis hastis similes, & affixo in extremitate silice formidabiles, in super & cestum in cingulo, longitudine 4 spithamarum habent absconditum.

Desectio Cariorum a Christianis.

Cestus.

Cap. XXIII.

Vilibet praeterca horum populorum 10 vel 12 ligna secum portat, longitudine vnus spithamae, quoru extremitati, acutissimum instar alicuius nouaculae, piscis dentem alligatum habent, qui piscis vocatur lingua hispanica PALMEDE, & repraesentat formam piscis quem tincam nostri appellant. Et haec quidem arma horum populorum sunt, quibus, quomodo vrantur iam breuibus annotare libet.

Ligna dentibus piscium alligata.

Principio pugnam dictis TARDES inchoant, cumq; videt se esse superiores, & hostes fugam dare velle, abiectis istis TARDES, hostem insequuntur, & cestum pedibus eorum obiiciunt, ut in terram prosternantur, prostratis tandem hostibus capita dente isto amputant, idque tanta celeritate, qua quis se vertere potest.

Videtur horum armum.

F

Capi-

Capita huma-
na amputata.

Memoria vi-
denda.

Cors fuit in
dum.

Pugna.

Numerus in-
terfectorum.

Pagus in-
tus.

Amida ani-
mal.

Capita ista humana post pugnam colligunt, & cutem illis abstrahunt, quam repletam materia quacunq; soli exponunt, ut arefiat, arefactam tandem hastę imponunt in signum victorię, eodem modo quo apud nos, equites & Duces, signa vel trophęa sua in templis affigere atque statuere solent.

Iam, ut ad rem perueniamus, IEPERII & BACHACHEI isti, nobis auxilio venerunt, cum 1000 circiter armatis. Quo facto Dux noster assumptis 350 Christianis, ex ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION egressus est, & vnicuique Christianorum tres Indianos in ministerium adiunxit. Peruenimus igitur itinere trium miliarium, ad hostes nostros, qui in plano quodam campo aciem suam iam instruxerant, numero 15000 virorum. Cum ab ipsis dimidio miliari abessemus, requieuius in sylua, nolebamus enim pugnam isto die inchoare, propter tempestatem partim, partim quod ab itinere lassı eramus. Postero autem die circiter horam sextam eos aggressi, ad horam decimam vsque, cum ipsis acriter pugnauius, donec in fugam conuersi, ad pagum quendam properarent, quatuor miliaribus indedistantem. In hac pugna, hostium 2000 interfecti sunt, quorum quidem capita Ieperij amputata secum sumserunt, Christianorum autem 10 occubuerunt, exceptis iis, qui vulnerati ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESVMSION remissi sunt. Cęterum nos eos ad pagum istum FROEMILIERE, insecuti sumus, vbi Dux CARIORVM erat, qui vocabatur MACHKARIA.

Hunc pagum CARIi tribus PALLAISATTE ex ligno, instar muri alicuius, factis cinxerant, quę ligna satis crassa altitudine alicuius viri in terram defossa, super terram ad tres vlnas eminebant.

Multas etiam occultas foueas fecerant lignis acutissimis formidabiles. Et ut breuiter dicam, pagus hic admodum erat munitus, & ingenti multitudine fortissimorum virorum repletus, ita ut tribus diebus eum expugnare non possemus, sed tandem tamen Dei beneficio eum superauius, fecimus enim ingentem BODELLE siue PABESSEN ex pellibus ceruinis, & alterius cuiusdam animalis, quod vocant AMIDA, quod animal mulum magnitudine repręsentat, & per omnia asino simile est, exceptis pedibus, quos habet vaccarum similes, boni cibi est, & regio istis admodum abundat, cutem habet dimidium digiti crassam. Has PABESSE dedimus IEPERiis, reliquis vero Indianis bombardas, cuilibet etiam sclopetario duos adiunximus Indianos, PABESSE vero cuiusmodi 400 factę erant.

Postea tribus locis impetū in pagum istum fecimus, post meridiem circiter horā secundam, & spacio trium horarum superatis istis PALLAISATTE, in pagum irrupimus, vbi ingentē multitudinem trucidauimus, sed maxima tamen pars fuga sibi mature prospexerat, & ad pagum alium viginti hinc miliaribus distantem properauerat, qui

qui vocatur K A R I E B A: Hunc pagum similiter admodum firmarant, & situs erat propè syluam quandam, in qua sese saluare possent si a Christianis superarentur, vt mox patebit.

Ad hunc pagum eos vna cum Duce nostro MARTINO DOMINGO EIIOLLA, infecuti, tribus locis circa pagum istum castrametati sumus, cōstituentes quosdam qui in sylua excubias agerent. Aduenerunt autem interea etiam ex ciuitate NOSTER SIGNORA DESUMSION, 200 Christiani, & 500 I E P E R I I atque BACHACHEI, quos in locum eorum substituimus, qui in obsidione prioris pagi vulnerati in ciuitatem nostram remissierant. Fuit igitur numerus Christianorum 450, & 1300 Indianorum ex I A P E R I S & B A C H A -

*Numerus Chri-
stianorum.*

Hunc pagum autem hostes P A L L A I S A T T I S & fossis adeo fir-
marant, vt nullum antea tam firmum & munitum viderimus. Ex-
cogitauerant etiam nouum armorum genus, quod vocant BLECH-
E Y S S E N, simile muscipulis, quibus glires apud nos capiuntur, quæ
quidem si pro ipsorum voto cecidissent, 20 vel 30 viros vno ictu pro-
sternere potuissent, sed Deus clementer hoc malum auerit, cui sit
laus & gratiarum actio. In obsidione huius pagi quatrimum fuimus,
ita vt cum expugnare non possemus, donec tandē per prodicionem,
cuius vbique exempla reperiuntur, veniret ad nos nocturno tempore
Dux quidam C A R I O R V M, cuius erat pagus iste. Hic rogabat nos
vt parceremus pago suo, & eum igne non perderemus, velle se nobis
viam & rationem monstrare, quomodo hoc pago facile potiri pos-
semus. Cumque Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA
fidem dedisset, se pago parsurum, demonstrabat nobis duas vias in
sylua, quibus pagum intrareliceret, & constituto tempore dixit, se
ignem in pago facturum, vt dum in eo extinguendo C A R I I occu-
parentur, nos subito pagum ingrederemur. Hæc cum ordine fierent
magnum C A R I O R V M multitudinem in hoc pago trucidauimus;

Proditio.

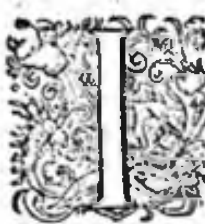
*Cari fugien-
tes cadunt.*

qui vero fugere constituerant, inciderunt in manus I E P E R O R V M,
a quibus maxima parte cæsi sunt. Vxores & liberos suos tum tem-
poris secum non habebat, sed deduxerant eos in syluam quandam,
quatuor miliaribus a pago isto distantem.

Cæterum qui in ista pugna remanserunt, ad alium quandam
Indianorum ducem, T H A B E R E, in pagum I V B E R I C H S A B A I I E
fugerunt. Hic pagus 140 miliaribus ab hoc C A R I E B A distat. Quod
quidem eos sequi non poteramus, erat enim regio planè deuastata
& nos cibo necessario non eramus instructi. Mansimus igitur qua-
tuordecim diebus in pago isto K A R I E B A, donec qui vulnerati e-
rant, rursus sanarentur.

Postea ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESUMSION re-
uersi sumus, vt in flumine P A R A B O E pagum istam I V R I C H A S A-
B A I I A inuestigare cō melius possemus.

Cap. XXIII.

IN ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION, similiter quatuordecim diebus quicuius, aspicientes nobis de omnibus rebus ad iter necessariis, postea assumpsit Dux noster nouum exercitū, & in flumine PARABOE, 9 nauibus BERGENTIN, atq; 200 CANAEN in quibus, 1500 Indiani vehēbātur, profecti sumus ad pagum IVERICH SABAIE, quō hostes nostri confugerant, qui pagus 46 miliaribus à ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION abest.

*Carij Christiani
in auxilio ve-
niant contra
Carios alios.
Christiani pa-
cem Carij of-
ferunt.*

In itinere adiunxerunt sese nobis 1000 CARIJ, cum duce isto qui nobis pagum C A R I E B A prodiderat. Itaque Dux noster cum à pago isto IVERICH SABAIA, duobus tantū miliaribus abessemus, missis duobus Indianis siue CARIIS hortabatur eos, vt rediret in terram suam ad vxores & liberos suos, atq; Christianis, vt antea fecerāt, subiecti essent, sin minus velle se eos ex terra ista omnes profligare.

*Superbum Ca-
riorum respo-
sum.*

Ad hæc respondit C A R I V S ille T H A B E R V S, se nec ducem nostrum nec Christianos vnquam nouisse, iussit q; duci nostro significari, vt veniret cum suis, si quid eos vellet, se vel ossibus nostros interfectorum atque profligaturum. Quin & legatos nostros verberibus ad necem vsque tractauit, addita comminatione, vt mox descenderent, si mortem euitare vellent.

*Sibus flui-
um.*

Cum legati hi, nostro Duci hæc referrent, mox instructa acie ad hostes, pgressi sumus, populo in quatuor partes siue turmas distributo. Peruenimus aut primo ad fluuium quendā, q vocatur S T H V E S I A, qui latitudine quidē Danubiū repræsentat, pfunditate vero non admodum magna est sed ita vt transire sine periculo possit, certis tamē temporibus adeo crescit vt terrā vndiq; repleat, nō sine ingēti damno.

*Carij Christiani
in lacum
inferunt.*

Hunc fluuium traicere cogebamur, erant enim hostes nostri in altera fluminis parte cōgregati, & magna vi nobis in aqua hærentib. resistebant, ita vt nisi sclopetis & tormentis aliis probe instructi fuissetus, & Deus nobis sua gratia adfuisset, omnes nos oppressissent.

*Carij se-
gunt.*

Sed Dei beneficio tandem flumen istud superauimus, quod videntes CARIJ statim ad pagum suum confugerunt, qui dimidio miliari à flumine distabat, sed nos strenue eos insecuti sumus & pagum vndiq; cinximus, bombardis & tormentis probe instructi. In obsidione ista non nisi diem vnum fuimus, circa vesperam enim Dei beneficio pagum istum superauimus, & multos trucidauimus.

*Pagum Thabe-
ri expugna-
tum.*

Antequam autem eos aggredieremur, mandatum nobis dedit Dux noster, vt vxores & liberos non interficeremus, sed caperemus & in vincula coniiceremus, quod etiam ita fecimus, sed virorum ingentem numerum occidimus, ita vt L E P E R I qui nobiscum erant 1000 capita acceperint.

His ita peractis, venerunt ad nos CARIJ qui euaserant cum duce suo

suo THABERO, pacem rogantes, & promittētes, se in posterum amicos & subditos nostros, ad omnia seruitia, vt ante, paratos futuros, dummodo in gratiam receptis, vxores & liberos redderemus. *Thaberum pacem rogat.*

Recepit igitur eos Dux noster in gratiam, & in posterum nulla inter eos & nos, quamdiu ego quidem in regione ista cominoratus sum, extitit contentio. Bellum autem hoc cum CARIIS istis sesquiannum durauit, anno nimirum Christi 1546.

Postea ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESUMSION reuersi, duos annos ibi commorati sumus.

Interea temporis, cum nulla naus ex Hispania veniret, proponebat Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA populo, se cōstituisse, si quidem ita populo placeret, assumptis quibusdam militibus, regionem istam perlustrare, & experiri an aurum & argētum inuenire possit. *Consiliū Christianorum de querendo auro & argento.*

Hoc consilium cum populo placeret, cōuocatis 350 Hispanis, interrogat eos, an secum ire vellent, se daturum operam, nequid ipsis rerum ad iter hoc necessariarum deesset, qui promptos sese & paratos exhibuerunt. Conuocatis similiter etiam CARIORVM prefectis, 2000 viros ad hoc iter requisit. Qui & ipsi suam operam sine vlla tergiuersatione obtulerunt.

Consentientibus igitur & Hispanis & Cariis, post duos menses Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA, iter ingressus est, Anno Christi 1548. nauigando, 7 nauibus BERGENTIN, & 200 CANAEN in flumine PARABOE, equi vero 130 cum quibusdam, qui in nauibus locum non habebant, terrā nos insecuti sunt.

Cumq; omnes conuenissemus ad montem S. FERNANDO, vbi dicti isti PEIEMBAS habitant, remisit Dux noster ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESUMSION, 3 naues BERGENTIN, duabus nauibus BERGENTIN apud S. FERNANDO, vna cū 50 Hispanis relictis, quibus præfectum dedit PETRVM DIESSE, & cibi quantū ad duos annos satis erat. Hos iubebat ibi reditum suum expectare, ne idem sibi quoq; accideret quod IOHANNI EIIOLLA antea acciderat, quem vna cum suis PEIEMBAS isti misere trucidarant, vt antea dictum est. *Mont S. Fernando.*

Cap. XXV.

Progreffus est igitur Dux noster cū 300 Christianis, 130 equis, & 300 Cariis, continuis octo diebus, vt nationem nullam inueniremus, die nono inuenimus populum qui vocatur NAPERVS, homines sunt fortes & proceri, nihil habent quod comedant præter carnem & pisces, mulieres deformes sunt & circum pudenda velatæ. *Thaberum deformes.*

Ad hanc nationem à monte S. FERNANDO, 36 miliaria numerantur.

rantur. Mansimus ibi per noctē tantum, & postea 7 diebus progressi, peruenimus ad nationem MAIPAI, populus est admodum multus, & subditi suis dominis omnis generis seruitia præstare coguntur, eodem modo quo apud nos rustici suis nobilibus subiecti sunt.

Fertilitas regionis.

Terra hæc admodum fertilis est, & abundat frumento Asiatico, MANDEOCHADE, MANDEOCH PARPII, PADADES, MANDVES, BACHKEKV, & aliis radicibus, ad cibū vtilibus. Habent etiam ceruos, oues Indicas, struthios, anates, anseres, gallinas, & id genus aues alias. Quin & in syluis plurimum mellis reperitur, ex quo vinum conficiunt. Quo quis longius in ista regione progreditur, eo fertiliorē eam deprehendit, & quod mireris toto anno, frumentum asiaticum & radices iam dictæ, in agris nascuntur. Ouibus, (quas syluestres & domesticas habet) ad equitadum & vehendum, quemadmodum nos equis, vtuntur, & ego ipse aliquando, (non tamen in hoc itinere) 40 miliaria, in oue vectus sum, cū in pede læsus ire non possem.

Aues. Syluestres. Fertilitas Nepura regionis. Oues domesticæ & syluestres.

Descriptio Mancaiorum.

Apud PERVENSES, ouium istarum in transportandis mercibus, vsus est. Hi MAIEAII proceri sunt & bellicosi homines, omne studium in bellis collocant, mulieres habet admodum formosas, circum pudenda velatas, quæ nullum in agro colendo laborem faciunt, virorum enim est de victu & rebus necessariis sollicitū esse, mulierum vnicus hic labor est, vt domicibum præparēt, & ad vsum alium marito & aliis id petentibus sese accommodēt, excepto tamen nendi & texendi labore, cui per otium operam dare solent.

Mulieres formosæ.

Cum ab hoc populo dimidio tantum miliaria abessemus, venerunt nobis obuiam ad pagum quendam rogātes Ducem nostrum, vt istam noctem in pago isto maneremus, velle se nobis de omnibus rebus necessariis abunde prospicere, sed insignis dolus suberat, quem vt Dux noster cōminus metueret, offerebant ei 4 coronas argenteas quæ capiti imponi possunt, & 6 argenteas PLEYNISCH quarum quælibet, spithamam cum dimidia in longitudine habebat, & dimidiam spithamam lata erat.

Puella amissa.

Hæc PLEYNISCH fronti præfigunt, loco ornamenti, vt supra diximus. Donabant præterea Duci nostro tres puellas formæ & ætate præstantissimas. Mansimus igitur in pago isto, & post cœnam certis militibus in excubiis collocatis, nos somno & quieti dedimus. Porro circa noctis mediū, Dux noster puellas istas amisit, quæ clam sese subdlexerant, fortasse propter eam rationem quod ipsis satisfacere non potuerit, erat enim ætatis non mediocris, nimirum 60 fere annorum. Hæc amissio ingentes turbas in nostro exercitu ea nocte excitauit, ita vt simul atq; dies exoriretur, per tympanistam Dux noster mandaret, vt quisq; armis suis instructus, in loco sibi noto compareret.

Turba in castris Christianorum.

Mandari Christianos aggregantur.

Hoc factō, ecce MAIEAIIES ingenti 20000 militum numero adueniunt, nos isto in pago oppressuri. Sed

Sed parum obtinuerunt, siquidem in pugna ista ab illorum parte ultra 1000 cæsi sunt, reliquis in fugam conuersis, quos cum insequeremur, venimus ad pagum eorum, sed neminem ibi deprehendimus, nam & vxores & liberos secum abduxerant. Assumptis igitur sclopetariis 150 militibus, & 2500 CARIIS, insecuti sumus eos itinere trium dierum sine vlla intermissione. Tandem inuenimus MAIIATIOS in sylua congregatos, viros nimirum cum vxoribus & liberis. Sed hi quidem priores isti non erant, interim tamen eos in sylua oppressimus, & cæsa ingenti multitudine, captiuos fere 3000 abduximus, & si non nox prohibuisset, proculdubio nullus eorum euasisset.

Maiaii in fugam conuertuntur.

Maiaii innoxio transiit.

Ego quidem in hac pugna 19 personas, viros & mulieres florentis adhuc ætatis, acceperam, & res multas alias lucratus eram. Postea reuersi sumus rursus ad castrum nostrum, & 8 dies ibi substitimus, vt vires recolligeremus, erat enim locus omnibus rebus necessariis abundans. Ad hanc nationem MAIIATIER, a monte S. FERNANDO, vbi duas nostras naues reliquimus, 70 miliaria numeratur. Hinc progressi, peruenimus ad nationem aliam, quã vocant ZCHEMVOS. Hi populi prioribus MAIIATIS subiecti sunt, quemadmodum apud nos rustici suis nobilibus & dominis.

In hoc itinere vidimus copiosam in agris segetem, frumenti scilicet Asiatici & radicum aliarum, quæ quidem per totum annum in agris conspiciuntur, ita vt collectis hisce fructibus, statim alij germinant, quibus & ipsis collatis, in eorum locum semina rursus terræ mandantur. Hoc modo fit, vt ista regio per totum annum frugibus recentibus abundet.

Mesitibis anno.

Peruenimus autem ad paruum quendam pagum istorum ZCHEMVOS, qui visis nobis in fugam statim conuersi sunt. Mansimus igitur in isto pago duos dies, & satis ciborum ibi inuenimus, abest hic pagus a MAIIATIS, 4 miliaribus.

Vtcrius progressi, peruenimus sex miliaribus ad nationem THONONNA dictam, ibi populum quidem non inuenimus, sed cibum copiosissimum. Hic populus etiam MAIIATIS parit.

Postea 6 diebus populum nullum inuenimus, septimo vero die peruenimus ad populum, PEITHONVS dictum, admodum copiosum. Primas eorum processit nobis obuiã cum multa plebe, rogans nostrum Ducem, vt maneremus in loco isto, vbi tum eram us, neque pagum eorum ingrederemur. Verum Dux noster consentire nolebat, itaque recta pagum istum ingressi sumus, quicquid etiam ipsi dicerent, ibi ciborum satis inuenimus, abundat enim locus iste

carnibus gallinarum, anserum, ceruorum, ouium, struthionum, psittacorum, cuniculorum, & similium animalium.

Cap. XXVI.

Ed cesso iam de frumento Asiatico & radicibus frugibusque aliis, quarum maximus ibi prouentus est, plura dicere. Aquæ parum isti habent, argenti vero & auri plane nihil, neque etiam multum de argento & auro quesuimus, propter nationes alias, ne ipsæ in fugam verterentur.

Desinam 4
qua.

Apud PETHONVS hosce tres dies mansimus, interim quærebat Dux noster de terræ istius commoditatibus. ATHOHONNIS ad eos numerantur 24 miliaria, cum vero ibi discederemus, assumptissimus quedam ex isto populo, qui linguæ istius peritus, nobis viam monstraret, ad fontes potissimum, magna est enim in ea terra aquæ caritas.

Postea ad 4 miliaria progressi, peruenimus ad populum MAIEGONAS, vbi vnum diem substitimus, & assumpto rursus aliquo interprete discessimus. Hic populus promptus erat ad omnia necessaria nobis suppeditanda.

Postea, octo miliaria confecimus, & ad nationem MARRONVS, peruenimus, populus admodum multus est, & nos liberaliter excepit. Mansimus apud eos duos dies, & assumpto rursus indice aliquo, progressi sumus quatuor miliaribus, ad nationem PARRONVS, cuius numerus fere est trium vel quatuor millium viroꝝ, & mansimus ibi vnicum tantum diem. Ab his progressi sumus 12 miliaribus ad populum SYMANNOS, qui magno numero in monte quodam habitant, & pagum habent sentibus & spinis instar muri alicuius septum. Hi nos hostiliter sagittis nimirum suis & TARDES exceperunt, sed statim in fugam coniecti, pagum suum igne perdiderunt, nos tamen satis ciborū in agris inuenimus, & tribus diebus ibi commorati sumus.

Inde progressi quatuor diebus 24 miliaria confecimus, & ad nationem BARCKONOS, peruenimus. Hi de aduentu nostro nihil solliciti erant, itaque cum iam ad pagum ipsorum venissemus, fugam arripere volebant, sed effugere amplius nō poterant, coacti sunt igitur nobis quæ ad victum necessaria sunt, gallinas, anseres, oues, struthios & ceruos suppeditare, commorati sumus autem ibi quatuor diebus, vt qualitatem loci istius probe disceremus.

Ab his, tribus diebus, ad 12 miliaria progressi, peruenimus ad nationem ZEYHANNOS. Hi inopia laborabant, cicadæ enim fruges omnes apud eos consumpserant, itaque per noctem tantum apud eos fuimus, & porro quatuor diebus 20 miliaria confecimus, vbi peruenimus ad nationem quam KARCKONOS vocant. His etiam damnum aliquod a cicadis erat illatum, sed non adeo magnum vt finitimis populis, mansimus ibi vnicum saltem diem, & cum audiremus

remus eos affirmare, 30 miliaribus nos aquam non repecturos, donec ad nationem SIBEROS perueniremus, assumpsimus duos ex hisce Indianis, qui in itinere nobis ministrarent, atque ita sex diebus, ad SIBEROS peruenimus, sed in hoc itinere multi ex nostris, licet aquam nobiscum haberemus, siti perierunt. Inuenimus autem radicem in hoc itinere, quæ supra terram eminens, amplissima habet folia, in quibus aqua continetur, non secus ac si in vase aliquo asserviretur, ut emanare facile non possit, quin & ex radice dimidium sæpe cantharum aquæ expressimus.

Defectus aquæ.

Radices aquæ reddentes.

Tandem autem sub nocte ad dictos SIBEROS peruenimus, ipsi autem nostro aduentu perterriti, cum vxoribus & liberis fugam dare cõstituerant, iussit igitur Dux noster per interpretem ipsis significari, ut nihil periculi timerent, sed in ædibus suis sese tràquille continerent. Erat etiam apud hosce SIBEROS ingens aquarum defectus, tribus enim diebus pluuiam non habuerant, & nihil aliud quod bibere habebant, nisi liquorem quædam ex radice MANDEPORE expressum, qui liquor colorem lactis habebat, potest etiã ex hac radice vinum præparari, si aqua assumatur. In toto hoc pago vnica saltem fons erat, qui diligenter custodiebatur, ut certa mensura militibus aqua distribueretur, quæ quidem mensura à Duce nostro ad hanc rem ordinata erat. Accidit igitur ut ego huic rei præfectus, apud vniuersum populum, nobiles & ignobiles magnum fauorem mihi conciliarem, qui aquam tum temporis præ auro & argento desiderabant, prudenter enim commissum negotium administraui, ita tamen ut mei ipsius non obliuiscerer. In ista regione non facile viuos fontes & scaturigines inuenias, sed homines aquis quas in cisternis habent contenti sunt, quin & cum aliis nationibus hi SIBERI pro aqua sæpe numero bella gerunt. In hoc pago biduum commorati sumus, incerti plane quid facere, & utrũ in itinere pergere deberemus nec ne, ita ut etiam sortem hac de re mitteremus, sed cũ Dux noster de qualitate istius regionis cum SIBERIS loqueretur, responderunt, nos itinere 6 dierum posse ad PEIESSENNOS peruenire, in hoc vero itinere duos nos fontes aquæ bonæ & salutaris repecturos esse.

Potus ex radice.

Fons in pago custoditus.

Defectus aquæ fluminis.

Cap. XXVII.

Assumptis igitur quibusdam SIBERIS, iter hoc ingressi sumus, sed cum adhuc trium dierum itinere a pago abessemus, subdixerunt sese SIBERI isti, ut impo- iterum eos amplius non viderimus, soli igitur tandem ad PEIESSENNOS istos peruenimus. Hi arma capientes amicitiam nostram recusarunt, sed non multum obtinuerunt, facili enim ratione eos deuicimus, & expugnauimus pagum ipsorum, in fuga autem ipsorum quosdam comprehendi-

Peiesenni arma capimus.

*Hieronymus
Tubicen.*

hendimus, qui nobis referebāt, se in pago suo habuisse tres Hispanos, in quorum numero vnus nomine Hieronymus PETRI MANCHOS-
sæ quondam Tubicen fuerit, quos quidem Hispanos IOHANNES
EIIOLLAS piæ memoriæ ibi propter infirmitatem reliquerat.

*Tres Hispani
interfecti.*

Hos tres Hispanos PETIENSSENNI ibi quatuor diebus ante nostrū
aduentum interfecerāt, cum de aduentu nostro à SIBERIS certiores
facti essent, cuius quidem facti satis graues nobis pœnas dederunt,
mansimus enim in pago ipsorū quatuordecim diebus, & diligenter
eos quæsiuimus, donec magnā eorum multitudinē in sylua cōgre-
garam offenderemus, quam trucidauimus & comprehendimus, ita
vt pauci admodum remanerent, qui capti, nobis qualitatem loci ex-
posuerunt, addentes simul, nos itinere quatuor dierū, nempe 16 mi-
liaribus abesse à populo, quē MAIGENOS vocant. Profecti sumus igitur
ad eos, qui similiter arma capientes amicitiam nostram planē re-
spuerunt, pagus ipsorū in mōte quodam situs erat, & densissimis spi-
nist tanq̃ aliquo muro vndiq; septus, aggressi sumus igitur duobus
locis hūc pagū, sed MAIGENOS isti, duodecim Christianos in pugna,
& aliquot CARIOS, anteq̃ pagum istū expugnassemus trucidarunt.

*Pugna cum
Maigenis.*

*Maigeni inf-
miti cæsi.*

*Carij à Mai-
genis cæsi.*

Tandem cum viderent nos pagum istum superasse, supposito in
cēdibus igne, aufugerūt. Sed post tres dies CARIORVM nostrorū quin-
genti, nobis inscijs ad duo vel tria miliaria fugientes MAIGENOS per-
secuti, eos inuenerūt, & tam acriter cum eis pugnauerunt, vt magnam
stragem fecerint, & infinitam MAIGENOS multitudinē trucidarint,
quamuis ex ipsis etiam trecenti fere ceciderint. Cum vero MAIGE-
NOS populi eos in sylua vndique cinxissent, ita vt neq; progredi ne-
que recedere possent, miserunt ad Ducem nostrum & rogarunt, vt
sibi auxilio veniremus. Hoc audiens Dux noster nihil cunctatus, as-
sumpsit equos quos habebat, & 150 Christianos, vnā cum 1000 CA-
RIS, reliquo populo in castris relicto, qui Maigenis, si forte reuerte-
rentur, resistere possent.

Venimus igitur supra dictis CARIS nostris auxilio, sed MAIGENI
nobis visis fuga statim dederunt, neq; à nostris, quantumuis strenue
eos insequentibus comprehendi potuerunt. Quid autem ipsis tan-
dem cum ad ciuitatem nostram reuerteremur acciderit, paulo post
audimus. Venimus igitur tandem ad CARIOS nostros, & vehemen-
ter mirati sumus tot MAIGENOS ab ipsis trucidatos esse, ipsi vero ob
aduentum nostrum ingenti sunt lætitia perfusi.

Postea reuersi sumus ad castra, & ibi quatrimum permanimus,
habebamus enim in pago isto cibi quantum satis erat.

Interim conclusimus nos velle cæptum istud iter absoluerē,
maximē cū & de qualitate istius Regionis satis superq; essemus edo-
cti. Iter igitur ingressi, continuis tredecim diebus ad 72, nostro quidē
iudicio, miliaria progressi sumus, & ad nationē KARCHKOCKIOS per-
uenimus, sed in itinere, cū 9 diebus progressi essemus, venimus ad re-
gionem

gionem sex miliaria latam, in qua nihil nisi salis tantam copiam inuenimus, quanta hyberno tempore niuis in hisce regionibus reperitur, & sal quidem istud, tam in æstate quam in hyeme ibi conspicitur. *Terra sale repleta.*

In hac terra sale repleta, biduum commorati sumus, ignorantes quo nos vertere deberemus, ad iter istud felicius continuandum & absoluendum, diuino tamen beneficio, rectam viam ingressi, itinere quatuor dierum ad nationem KARCHKOCKIES peruenimus, cumque non procul a pago eorum abessemus, præmisit Dux noster quinquaginta Christianos & quingentos CARIOS, qui locum nobis & hospitium pararent.

Hi cum in pagum istum venirent, deprehenderunt admodum ingentem hominum multitudinem, qualem toto hoc itinere nondum viderant, perterriti igitur, remiserunt aliquem ad Ducem nostrum, qui eum moneret, ut quamprimum cum populo suo ad pagum properaret, ad quam monitionem Dux noster cum vniuerso populo ista nocte progressus, hora matutina tertia sese supradictis, quos præmiserat, adiunxit. Et KARCHKOCKIES quidem isti ignorantes plures restare, sibi certo persuaserant, se facile nos superaturos & oppressuros. *Karchkocky natione populi.*

Verum cum animaduernerent, Ducem nostrum nobis subuenire, abiecto animo de vxoribus & liberis solliciti erant, atque cum nihil moliri auderent, omni nos humanitate & liberalitate amplexi sunt, afferentes nobis ceruos, anseres, oues, struthios, anates, cuniculos, & id genus feras, auesque plurimas, frumentum etiam asiaticum, oryzam & radices, quibus regio ista abundat, optimas. *Karchkocky humani & liberalitate erga Christianos.*

Viri in labiis cæruleum gestant lapillum instar calculi lusorij, arma habent TARDES, arcus, sagittas, & PABESSA ex AMIDA factas siue RODELLA.

Fœminæ leuiter perforatis labiis lapillum ex crystallo viridi vel fusco inferunt, & DIEFOR gestant, ex gossypio in formam indusij sine brachialibus factum, formæ sunt elegantis, labori tantum domesticæ intentæ sunt, rusticis operibus & agricultura viris per omnia relictis.

Cap. XXVIII.

INC ad MACHKOCKIES profecti sumus, assumptis quibusdam KARCHKOCKIES, qui iter nobis monstrarent, qui, cum dies tres in itinere fuisset, clam sese subdixerunt, nos tamen iter captum nihilominus absoluiamus, & ad flumen quoddam peruenimus quod vocatur MACHKASIES miliare vnum cum dimidio latum, hoc flumen ut traiceremus, colligatis lignis siue arboribus infedimus, atque ita superato flumine ad latus *Machkassy flumen.*

alterum peruenimus, quatuor tantum personis flumine submersis, quorum animis Deus propitius esto.

Panther.

Flumen hoc piscibus & Pantheris abundat, & tantum quatuor miliaribus à dictis MACHKOKIS, distat.

*Indiani lo-
quuntur lin-
gua hispanica.*

Cum à MACHKOKIS hisce non ultra miliare vnum abessemus, ipsi obuiam nobis venerunt, nosque admodum amice acceperunt. Quin & hispanica lingua nobiscum loquebantur, vnde perterrefacti, interrogauimus eos, cuius imperio parerent, qui respondabant se Ducem nostrum suum Dominum agnoscere, alias autem parere imperio cuiusdam Nobilis Hispani, nomine PETRVS ANSVELLES.

*Piscis homini-
bus adhaeren-
tes.*

Ingressi autem pagum ipsorum, inuenimus ipsorum liberos & multos alios vtriusq; sexus homines, quibus pisces adhærebant. Hic piscis pulci similis est, & si quando gingiuq; dentibus, vel aliis corporis partibus adhærescit, perrupta cute in vermem mutatur, similem vermibus, qui in nucibus apud nostros reperiuntur.

*Mirabile ge-
nus morbi.*

Sed potest tamen huic morbo in tempore occurrere, si quis vero eum initio negligit, postea ingentes dolores & magnam calamitatem experiri cogitur, qua de re multa scribi possent, si instituti id nostri esset.

Distantia.

À ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION, ad pagum hunc MACHKASIES, in terra numerantur 372 miliaria, secundum ALMERO.

*Consaillo Pise-
re.*

In hoc pago commorati sumus 20 diebus, interea redditæ nobis sunt literæ ex ciuitate quadam LIEME IN PERU, vbi Cæsareæ Maiestatis Vicarius PRESENDE siue LICENTIATVS de CASCHA habitat, qui CONSAILLVM PISERE vnâ cū aliis nobilibus ignobilibusq; personis, capitis supplicio affecerat, eam ob causam, quod dictus CONSAILLO PISERE huic LICENTIATO de CASCHA parere nolleret, sed aduersus Regiam Maiestatem insurgens, seditionem in populo excitaret.

Mos vulgaris.

Accidit profecto multis in locis, vt quis vltra mādaturum Domini sui, in vindicta progrediatur, & sibi ex arrogātia plus sumat, quam facere merito debebat, non enim credo Regiam Maiestatem huic CONSAILLO PISERE vitam non donaturam fuisse, si suæ Maiestati traditus & oblatus fuisset. Dolebat ei non immerito, suis bonis Dominum alium datum esse. Hæc enim Regio PERU iure diuino & humano ad dictum CONSAILLO PISERE pertinebat, cum ipse vnâ cum fratribus suis MARGOSSEN, & ERNANDO PISSERON Insulam hanc ditissimam, primus repererit & sibi subiecerit.

*Peru ad quem
iure pertinet.*

Hæc Regio merito ditissima vocatur, omnes enim diuitiæ & opes Regiæ Maiestatis, proueniunt ex PERU, NOVA HISPANIA, & TERRA FIRMA. Sed tanta est huius mundi inuidia, vt ea carere nemo facile possit. Hac igitur oppressus fuit & hic CONSAILLO PISSE-RO, adeo vt licet potentissimus Rex fuerit, capitis tamen supplicium

*Rex Consaillo
Pisero, capiti
supplicio affe-
ctus.*

cuitare

euitare non potuerit. Hac de re plura scribi possent, si temporis huius & loci essent.

Cæterum dictis istis literis perscriptum erat, ut de mandato Regiæ Maiestatis Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA, cum militibus suis vltius nō progrediretur, sed apud MACHKASIES istos, sub pœna capitis, expectaret, donec, quid faciendum esset, deliberaretur. Hæc in hunc finem perscripta erāt, quod Gubernator iste timeret, ne seditionem & tumultum aduersus ipsum excitaremus, coniunctis nobis qui capitis supplicium in terra ea effugerant, quod quidem etiam certe factum fuisset, si in istam regionem venissemus.

Summa literarum.

Causa literarum.

Sed Gubernator iste, scedere cum Duce nostro inito, maximo cum munere affecit, ut acquiesceret. Et hec omnia quidem nobis in scitis gesta sunt, si enim eorum noticiam habuissemus, statim ligatis manibus pedibusque Ducem nostrum ad Gubernatorem istum in PERV misissemus.

Necessaria confederatio Gubernatoris in Peruv cum nostro duce.

Postmodum allegavit Dux noster ad Gubernatorem istum in PERV quatuor milites, vnum centurionem, NVEFLE de SCHAIIESES, & tres alios, quorum nomina erāt, VNGNADE, MICHAEL de RVELE, ABAIE de RORCHVA, qui spacio sex septimanarum in regnum PERV venerunt, & primo quidem ad populum PODVESIES, postea ad populum RVESKEN, tertio ad ciuitatem RIO DELLA PLATA, & tandem quarto ad metropolin LIEME. Hæ sunt quatuor potentissimæ & opulentissimæ ciuitates in regno Peruv.

Quatuor legati in regnum Peruv missi.

Ex his quatuor militibus, duo, nempe MICHAEL de RVELE, & ABAIE de RORCHVA, morbo correpti, in prima ciuitate PODVESIES in PERV, manserunt. Reliqui duo, NVEFLE & VNGNADE, in ciuitatem LIEME ad dictum Gubernatorem perrexerunt, a quo humanissime & liberalissime excepti, & interrogati sunt, de commoditatibus & qualitate regionis RIO DELLA PLATA. Postea iussit Gubernator iste hosce milites quam optime tractari, & cuilibet 2000 coronatos donavit.

Legati Christianorum liberaliter excepti.

Iussit præterea Gubernator iste, NVEFLE SCHAIIESES suo Duci scribere, ut apud MACHKASIES, resolutionem Regiæ Maiestatis expectaret, & tamen populo isti molestus non esset, nec quicquam præter cibum ab ipsis caperet. Nō latebat autem nos, argento eos abundare, cum Hispano cuidam subiecti essent. Sed secundum hoc mandatum ipsis per omnia peperimus.

Hic tamen Gubernatoris legatus in itinere ab Hispano quodam nomine PARNAVVIE, interfectus est, idque de mandato nostri Ducis, qui verebatur alium Gubernatorem ex PERV missum iri, qui populo suo præficeretur, quemadmodum etiam alius quidam iam constitutus erat. Itaque emissio hoc Hispano PARNAVVIE mandavit, ut si quidem cum literis aliquem inueniret, interfecto legato, literas sibi afferret.

Legatus interfectus.

Cap. XXIX.

Defectum cibi.

Ed non potuimus apud MACHKASIOS diutius propter ciborum inopiam comorari, coacti sumus igitur ad KARCHKOKIOS reuerti. Quod tamen non fecissemus, si sciuissemus nobis gubernatorem alium fuisse constitutum, non enim tam facile reuerſi fuiſſemus, ex regione tam fertili atque foecunda, in qua nobis de victu neceſſario facile proſpicere potuiſſemus.

Marchkaſiorū regio fertili.

Nam quod annotandum quoque fuerat, terra MARCHKASIORVM tam fertilis eſt, vt ſimilem ei nunquam viderim, ſi quis enim ſyluam ingreſſus, in arbore quacunq; foramen aliquod faciat, poſteſt ex arbore iſta quinq; vel ſex meſſuras mellis accipere, quod mel inſtar mulſi noſtratiſ ab exiguiſ apib; nemiſ em lædentib; confiſcitur. Hoc mel ad comedendum optimuſ eſt, & vinuſ inde ſuauiſſimuſ præparatur.

*Mel ex arborib; præparatur.**Karchkokii ſuſſine.*

Cum autem ad dictos KARCHKOKIOS veniſſemus, omneſ ex pago ſuo vna cum vxorib; & liberis aufugerant, recti; tamen feciſſent, ſi in pago ſuo manſiſſent. Miſſiſ igitur ad eoſ quibuſdam Indianiſ, iuſſit eiſ Dux noſter ſignificari, vt redirent in paguſ ſuū, & nihil mali a nobiſ metuerent, ſed ipſi ſp̄ta iſta admonitione, nobiſ renūciarunt, noſ debere ex pago eorū diſcedere, ſiſ minus, ſe noſ ſumma vi inde proſſigaturoſ.

Karchkokii Chriſtiani paſſim offerunt.

Hoc audiēteſ, inſtructa ſtatim acie ad eoſ proceſſiſmuſ, & quāuiſ quidaſ ex militib; Ducem monerēt, vt ab eiſ abſtineret, quod belluſ iſtuſ maximam parere inopiam, & rerū neceſſariarū defectuſ poſſet, Dux tamen noſter & aſſeſſoreſ conſiliorū perſeuerabant in ſua ſententia, vt contra dictoſ MARCHKOKIEſ proſciſceremur. Cum igitur ad eoſ veniremuſ, qui locū ſub duob; montib; nō procul a ſylua quadam, ad hanc pugnaſ elegerant, vt ſi forte vincerentur, in ſylua ſeſe ſaluarent, bene multoſ trucidauimuſ, quōſ autem comprehendimuſ, eoſ in perpetuam ſeruitutem redegiſmuſ, vt mancipia noſtra fierent, quorū quidaſ numero 1000 fuerunt.

Pugna cum Marchkokii.

Poſtea manſiſmuſ in iſto pago duoſ meſeſ, qui tantæ erat magnitudiſ, ac ſi quinq; vel ſex pagi coniuncti fuiſſent. Et porro ad eū locuſ reuerſi ſumuſ, vbi duoſ naueſ noſtraſ reliqueramuſ, vt ſupra dictuſ eſt. In itinere autem hoc ſeſquiannuſ fuiſmuſ, quo tempore perpetua bella geſſiſmuſ, & 12000 vtriuſque ſexuſ homineſ in ſeruitutem noſtram redegiſmuſ, ex quib; mihi quidaſ 30 perſonæ attributæ ſunt.

*Magnitudo pagi.**Tempuſ ſuū duratio iſtius.**Numero m. ci. lxxviii.*

Cum ad naueſ noſtraſ veniremuſ, indicabat nobiſ populuſ noſter, quod in noſtra abſentia capitaneuſ quidaſ DIEGO ABRIGON, ex SIEVILLA Hiſpaniæ oriunduſ, cum altero capitaneo IOANNE FRANCISCO MANCHOSSA quem Dux noſter MARTINVS DOMINGO

MINGO

MINGO EIIOLLA, nauibus istis & populo præfecerat, ingentem tumultum excitasset, & maximas turbas dedisset, volente DIEGO ABRIEGON imperium per omnia sibi vindicare, IOHANNES VERO FRANCISCO MANCHOSSA, ipsi cedere nolente, quod sibi expressè gubernatio ista esset demandata. Hæc dum nobis ita narrantur, ecce Capitaneus iste DIEGO de ABRIEGO, superatum in prelio IOHANNEM FRANCISCO MANCHOSSAM interficit, & excitato in populo ingenti tumultu, aduersum nos arma sua dirigit, quin & occupata ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMSION ducē & nos intromittere, & sese imperio MARTINO DOMINGO EIIOLLA submittere plane recusat.

Contentio &
pugna inter
Capitaneos.

Ioñnes Fran-
cisco Manchoss-
sa superatum
& interfe-
ctus.

Dux noster ex
ciuitate exclu-
sus.

Cap. XXX.

HOC cum Dux noster videret, venimus ad ciuitatem NOSTER SIGNORA DESVMSION, & eā obsidione cinximus, milites vero qui in ciuitate erant, cū seriò rem agi viderent, subinde ad nos in campum egressi, pacem exorabant. Itaque Capitaneus iste DIEGO de ABRIEGO, animaduertens, populo se non posse fidere, & periculum esse, ne per prodicionem nocturno tempore in urbem introduceremur, quod sanè etiam tandè factum fuisset, habito cum amicis & fidelibus suis cōsilio, egressus est ex ciuitate vna cum 50 armatis. Quo factò, reliqui ad Ducem nostrum venientes, tradita ei ciuitate, gratiam implorauerunt, quam etiam facile obtinuerunt. Itaque Dux noster ciuitatem ingressus est, sed dictus ille DIEGO de ABRIEGO cum 50 istis suis affeclis 30 miliaribus aufugerat, ita vt eos assequi non liceret. Fuit igitur inter hos duos Duces cōtinuum duobus annis bellum, ita vt pars vna ab altera tuta nunquā esset, DIEGO enim de ABRIEGO in nullo loco diu manebat, sed modo hic modo alibi oberrabat, nulli labori, vt nobis noceret, parcens, vt non immerito latroni similis haberetur. Tandem igitur, siquidem pace frui vellemus, deliberandum erat de viis ad amicitiam ducentibus. Fecit igitur Dux noster duabus suis filiabus nuptias, quas duobus cognatis DIEGO de ABRIEGO, in matrimonium dederat, qui vocatur ALBERNUNZO RICHKELL, & FRANCISCVS FERGERE. Post hæc nuptias pulchra in quiete, pace & tranquillitate viximus, armis hostilibus ab vtraque parte depositis.

Noster Signo-
ra desvmsion
obsessa.

Diego Abriego
fugam mēdo-
sus.

Bellum inter
Christianos.

Diego de Abrie-
go in iracundiam
degenerat.

Matrimonio
pax stabilita.

Interea temporis perlatæ sunt ad me literæ ex SEVILLA Hispaniæ a procuratore FUGGERORVM qui vocatur CHRISTOPHORVS REYSER, quarum summa hæc erat; præscriptum esse ad dictum CHRISTOPHORVM REYSER per SEBASTIANVM NEIDHARDT, de mādato & voluntate THOMÆ SCHMIDLIN fratris mei piæ memoriæ, de me ex istis regionibus in patriam reuocādo, se itaq; CHRISTOPHORVM REYSER me rogare, vt huic voluntati & monitis locū darem. Hæc literas ex procuratione dicti CHRISTOPHORI accepi, anno 1552, die 25 Iulij, qui erat dies festus Iacobi.

Vrbicus Faber
literas accipit.

His

*Utrum Faber
dimissus im-
petrat.*

His literis perceptis, dimissionem a Duce nostro MARTINO DOMINGO EIIOLLA petij, qui primo id quidem recusabat, sed tandem tamen, cum consideraret quod tanto tempore Regiæ Maiestati, in istis Regionibus fidelissime seruiendo, pro Duce MARTINO EIIOLLA capitis sæpenumero periculis memet exposuissem, & in nullis ei periculis defuissem, hoc inquam cum consideraret, placide me dimittebat, datis mihi simul literis ad Regiam Maiestatem exaratis, quibus de omnibus scitu dignis, & de statu terræ siue regionis RIO DELLA PLATA, erat perscriptum. Hasce literas postmodum consiliariis Regiis in SIEVILLA Hispaniæ obtuli, & multa coram de ista regione cum ipsis collocutus sum.

*Littera ad Ma-
iestatem Re-
giam.*

*Utrum
Schmidt va-
ledictum sui co-
militonibus.*

Cumque omnibus ad iter necessariis rebus, me instruxissem, salutato Duce MARTINO DOMINGO EIIOLLA, & reliquis meis amicis atque commilitonibus, viginti CARIOS assumpsi, qui res meas & supellectilem in itinere portarent, & iter ingressus sum.

*Notitiam ex
Presilia.*

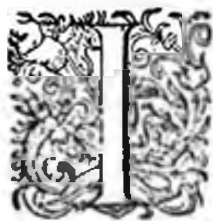
Octo autem diebus ante meum discessum, venit quidam ex PRESILIA, qui referebat nauem quandam ibi nuper aduenisse ex LYSEBONA Portugalliæ, quæ esset Domini IOHANNIS ab HVLST, mercatoris in LYSEBONA, factoris vero siue procuratoris ERASMI SCHETZEN in ANTVERPIA.

*Egressus ex ci-
uitate Noster
Signora de-
functum.*

Itaque rebus hisce cognitis tandem, in nomine sacrosanctæ Trinitatis, iter ingressus sum, anno Christi 1552, die 26 Decembris, qui erat dies S. Stephano sacra, egressus nimirum cum 20 Indianis, duabus nauibus CANAEN, ex ciuitate RIO DELLA PLATA, NOSTER SIGNORA DESVMPTION. Et principio confectis 26 miliaribus, peruenimus ad pagum LVBERICHA SABAIA, ubi quatuor meorum commilitonum duo Hispani, & duo Portugallenses sese mihi adunxerunt, quamuis bona cum venia dimissi non essent.

Hinc soluentes 15 miliaria confecimus, & ad pagum GABORETHA peruenimus, inde itinere quatuor dierum, confectis 16 miliaribus ad pagum BAREIA peruenimus, & inde nouem diebus 34 miliaria conficientes, ad pagum BAREDA appulimus, ubi biduum commorati de cibo & nouis CANAEN nobis prospeximus, erant enim nobis 1000 miliaria in flumine PARANAV conficienda, donec veniremus ad pagum GIENVGIA, ubi quatuor dies permanimus. Hactenus in regione CARIORVM versati sumus, quæ subiecta est Maiestati Regiæ.

Cap. XXXI.

Am peruenimus in terrā Regis PORTVGALLIÆ, regionem nempe TAPIS. In pago supra nominato, coacti sumus naues CANAEN, deserto flumine PARANAV relinquere, & terra iter facere ad regionem TAPIS. Sex autē septimanis per deserta & inuia loca vagantes, multo cum periculo & difficultate, ab isto pago

pago GIENVGIA ad TAPOS dictos 126 miliaria confecimus. Hi populi TAPIS hostes suos deuorant, assidua bella gerunt, & superatis hostibus, captiuos in pagum suum deducunt, cum magna solennitate. Captiuus nihil omnino denegant, sed pro libitu in omnibus gratificantur, etiam mulieribus ad libidinem ipsorum cōcessis, tandem vero configuto mactationis tempore solenne conuiuium instituunt, & mactatos captiuos cū amicis suis deuorant. Omne suum studium in bellis collocant, vitam viuunt nunquā ieiunam, sed semper ebriam, saltando & potando sese subinde oblectāt, omnibus voluptatibus dediti sunt, & vitā plane Epicuream agūt. Homines sunt superbi & malitiosi, vinum ex frumento Asiatico cōficiunt, quo ita inebriantur, ac si prāstantissimum nostræ regionis vinum biberent. Lingua fere eadem cum CARIIS vtuntur, parum enim inter hasce duas linguas est discriminis.

*Epicurei Indi-
ci.
Vinum ex fru-
mento Asiati-
co.
Lingua Tapo-
rum.*

Ab his peruenimus ad pagum KARISEBA, in quo similiter & TAPI habitant, sed qui bellū cum Christianis gerunt, cum priores Christianorum sint amici.

Ad hunc pagum dominica Palmarum peruenimus, cumque miliaribus adhuc abessemus, intellexi ego periculū nobis ibi imminere, & propterea fugiendos eos esse, incepimus autem tum temporis victu necessario carere, itaque licet adhuc vltterius paulo progredi possemus, tamen duo ex nobis persuaderi non poterant, vt progredierentur, sed post habitis meis admonitionibus precibusque pagum istum ingressi sunt, quibus quidem fidem dedimus, quod vellemus ante pagum eorum aduentum expectare, sed pagum vix ingressi, interfecti sunt, & postmodum deuorati, Deus ipsorum animis esto propitius, Amen. Postea Indianorū 50 ex pago isto ad nos peruenierunt, induti vestibus Christianorum; cumq; ad passus 30 venissent, substiterunt & nos allocuti sunt, in more autē apud Indianos positum est, vt si quando ad passus aliquot subsistāt, & aliquem alloquantur, nihil boni meditentur, sed semper si nistri quid alant.

*Kariseba.
Periculum a
Kariseba.
Deo itinere
socij interesse-
at.
Consuetudo
Indianorum.*

Itaq; nos assumptis, armis nostris, quærebamus, vbi socij nostri essent, q̄ respondebat, eos in pago ipsorum esse, & nos debere eos sequi, sed nos intelligētes malitiam eorū nolimus pagum istum ingredi.

*Responsum
fraudem-
tum.*

Emisso igitur iaculo vno atque altero, in pagum suum reuerfi sunt, euocantes circiter sexcentos, qui nos opprimerent. Nos autem in isto periculo in syluam, quæ non procul aberat, nos subduximus, sclopetis enim tantum quatuor & sexaginta Indianis instructi atq; muniti eramus, quos de CARIORVM populo, ex ciuitate NOSTER SIGNORA DESVMION, nobiscum iumpseramus. Et tamē quatuor diebus in ista sylua nos defendimus, donec eadem noctē quarta ex sylua clam egressi, discessimus, parū enim cibi supererat, & hostes præualere videbantur, iuxta prouerbiū; Ne Hercules quidem aduersus duos pluresve.

*Sylua vbi
habitu
mentum.*

H

Postea

Postea sex diebus in syluis oberrauimus tam horridis & periculosis, ut per omnem vitam iter magis horridum & incultum non viderim, cumq; cibo omni destitueremur, radicibus & melle nos sustentauimus.

Cibi defectus.

Tandem peruenimus ad nationem aliquā, quæ vocatur BIIES, SIIA, ibi quatrimum comorati sumus, sed appropinquare tamen ad pagum, propterea quod pauci nostrum essent, non audebamus.

Virgula fluminis.

Serpentes homines deumant.

Apud hunc populum fluuius est VROVAIA, in quo colubros siue serpentes vidimus, quos Hispani, sua lingua, SCHVEEIIBA THVESCHA nominant. Hi longitudine sunt 14 passuum, latitudine vero duarum vlnarum seu octo cubitorum. Multum dampni dare solent, capitibus enim semper super aquam eminent, & an aliquis in fluuio versetur, respiciunt, videntes vero aliquem fluuium istum vel lauandi vel bibendi gratia accedere, statim adrepentes, cauda ipsum inuolutum, secum in aquam abstrahunt, & interfectum deuorant.

Li. Si portati.

Hinc discedentes quatuor septimanis 100 miliaria progressi sumus, & ad pagum quendam peruenimus, qui vocatur SCHELEBETHVEBA, ibi mansimus tres dies, ut vires isto itinere amissas rursus colligeremus, parum enim cibi in isto itinere habueramus, melle nos maxima ex parte sustentantes, & potest quidem vel me tacente quilibet intelligere, quantam miseriam tam longo itinere perpessi simus, cibo & potu, lectoq; carentes, lectus enim quem quilibet secum portabat, ex gossypio in formam retis factus erat, pondere quatuor vel quinque librarum. Dormire autem volentes lectum istum nostrum ab utraque parte ad arborem alligauimus, nam in India, li pauci terra iter faciant, satius est eos in sylua pernoctare & somnum capere, quam in pagis & ædibus Indianorum.

Peruenimus postea ad pagum quendam qui Christianorum erat, in quo habitabat Dux quidam nomine IOHANNES REINMELLE, qui tum temporis peregre profectus erat, ad alium quendam Christianorum pagum in VINCENDA, qui quondam foedere iuncti inuicem erant. In his duobus pagis circiter 800 Christiani habitant, Regi Portugaliæ & dicto IOHANNI REINMELLE subiecti, qui (ut ipse referre solitus est) quadringentis annis in India versatus, continua bella gessit, ut eam ob causam merito regionē solus gubernare deberet, sed cum hoc non fiat, subditi semper in armis esse coguntur. Hic IOHANNES REINMELLE vno die 3000 Indianos congregare potest, cum Rex vix 2000 cogere possit, tanta est apud istum populum in autoritate. Huic REINMELLE filius tum temporis domierat, qui nos benigne & humaniter excepit, sed non eramus tamen ab omni cura & metu liberi, & maius a Christianis eius loci quam ab Indianis metuendum nobis erat periculum. Deo autem Opt. Max. gratias ago, qui me tam clementer ab omni malo ubique protexit & conseruauit.

Tandem

Tandem ad oppidulum S. VICENDA, 20 miliaribus ab hoc pago distans peruenimus, die 13 Iulij, qui erat S. Antonio sacra, anno 1553. Ibi nauem Portugalensem inuenimus, saccharo, gossypio & aliis rebus onustam, quæ ad ERASMVM SCHETZEN pertinebat. Procurator huius nauis LYSEBONÆ habitat, & vocatur IOHANNES ab HVLSEN, qui substitutum procuratorem alium in VINCENDA habebat, cui nomen erat PETRVS ROSSSEL.

*Nauis Portu-
galensis.*

Cap. XXXII.

IN hac regione nominati Domini, ERASMVS SCHETZ *Subditi Bras.
mi Schetzen
in India.* & IOHANNES ab HVLSEN, multos pagos & vicos habent, in quibus toto anno saccharum conficitur.

Hic admodum humaniter & amice à PETRO ROSSSEL acceptus sum, qui mihi omnia humanitatis officia præstitit, & postea me commendauit nauclero siue gubernatori istius nauis, petens, vt mihi nulla re decisset, quod etiam fidelissime à gubernatore nauis postmodum factum est, qui me sibi commendatissimum habuit, mansimus adhuc 11 dies in ciuitate VINCENDA, quo tempore de rebus omnibus necessariis nobis prospeximus. A ciuitate NOSTER SIGNORA DESUMSION, *Distātia à ci-
uitate Noster
Signora.* ad hanc S. VICENDA in PRESILIA numeratur 476 miliaria, quæ totis sex mensibus confecimus.

Cum rebus omnibus instructi essemus, soluimus ex ciuitate S. VICENDA anno 1553, die 24 Iunij, qui erat dies S. Iohannis. Sed ventum aduersum & ingentes tempestates totis 14 diebus, in mari habuimus, ita vt qua in regione versaremur nesciremus, donec tandem malo nauis fracta, ad terram appellere cogere mur, vbi peruenimus ad portum ciuitatis quæ vocatur SPIRITVS SANCTO. Hæc ciuitas sita est in PRESILIA Indiæ, & Regi Portugaliæ subiecta, habitatur à Christianis, qui cum vxoribus & liberis suis nihil aliud agunt, quam vt saccharum conficiant, abundant gossypio, ligno Presiliensi & mercibus eiusmodi aliis.

In hoc mari à ciuitate S. VICENDA vsque ad portum SPIRITVS SANCTO maxima reperitur balenarum copia, quæ multum nocent præternauigantibus, nauem enim quam adoriuntur, suffocant, & quicquid in ea est perdunt.

Hæ balenæ assidue aquam expuunt, tanta copia, vt vna effusione dolium Fræticum mediocris capacitatis explere possis. Et aquam quidem omnibus fere momentis ita expuunt, capitibus ex mari extitis, ita vt rei istius ignarus, scopulum eo in loco extimescat. Reperiuntur autem ibi & multa alia monstra marina, quæ omnia describi accurate non possunt.

*Periculum à
balenæ.*

*Balenæ aquam
expuunt.*

*Monstra ma-
rina.*

Sunt & pisces ibi, quos Hispani SVMERE hoc est, pileatos, siue

*Pisces doli
sepe oblectan-
tur.*

SCHAVBHVT vocant. Hi pisces tantæ sunt magnitudinis & roboris, ut naues sæpe ingētes subuertant. Quando enim mare placidum est, & nullæ tempestates existunt, tunc tanta sæpe vi ad nauem feruntur, ut omnia in ea concutiantur. Itaque nautæ hoc animaduertentes, mox dolium vnum atque alterum in mare proiciunt, ut cum iis relicta naui sese oblectent.

Sunt & pisces alij, quos PEISCHO SPAIDE, hoc est, cultros piscium vocat, pisces hi admodum formidabiles sunt, & aliis piscibus valde nocent. Certant enim cum aliis, ea ratione, qua apud nos, equi inuicem certare solent, quod quidem iucundum præbet in mari spectaculum, quamuis hoc piscium certamen, plerunque magna tempestas sequi soleat.

Reperiuntur ibi etiam pisces alij, quos Hispani POSCHE DESERRE vocant, nos serras nominare possumus. Hi admodum formidabiles sunt, & in pugna siue certamine aliis prævalent.

Quin & pisces volantes, & alij, quos DOMINGEN vocant, ibi cernuntur, quos quidem omnes describere instituti mei non est.

Postea ex hoc portu SPIRITV SANCTO soluentes, quatuor mensibus in mari oberrauimus, ut terram nullā videremus, donec ad Insulam quandam appulimus, quæ vocatur TESTE DE TERZERO, & ad Regem Portugaliæ pertinet. In hac Insula biduum commorati sumus, & nobis de cibo rebusque aliis necessariis iterum prospeximus.

*Aduentus in
Insulam.*

Ab hac Insula soluentes, LYSEBONAM quatuordecim diebus peruenimus, anno nimirum 1553, die 30 Septembris qui erat dies S. Hieronymo sacra. In hac ciuitate commorati sumus 14 diebus, & mortui ibi sunt duo Indiani, quos mecum ex India adduxeram.

Postea ego SEVILLAM veredo profectus sum, sex diebus iter 72 miliarium emensus. Quo loco quatuor septimanas comoratus sum, donec naues instruerentur.

Postea mare iterum ingressus altero die, ad ciuitatem S. LVEAS perueni, ubi per noctem mansi.

Hinc itinere vnus diei, terra, ad ciuitatem profectus sum, quæ vocatur PORTA S. MARIE, & inde rursus itinere vnus diei, ad ciuitatem KALLES, ubi 25 naues reperi, quas HVLCKEN vocant, Belgiam petere volentes.

Inter eas vna erat noua & pulchre exornata, quæ semel tantum ex ANTVERPIA in Hispaniam missa fuerat. Suadetibus igitur mercatoribus, ut hanc nauem conscenderem, accessi nauclerū siue gubernatorem eius, cui nomen erat HENRICVS SCHETZ hominem honestum & probum, cū hoc egi ut me secum sumeret, cumq; inter nos de precio conuenisset, rebus meis in naui relictis, ad iter me præparauī, & in hospitio meo expectaui, donec mihi significaretur quando soluere vellet, dederat enim mihi fidē dictus nauclerus, se antequam solueret, mihi id significaturum, & sine me non discessurum esse.

*Pisces cum
nauclero.*

Sed

Sed nocte ea plus iusto nauclerus ille biberat, & me in hospitio relicto, (quod quidem fato bono factum) secunda ante exortum solem hora, soluta naui discessit. Itaq; cum sequenti die nauem iam integro miliari a terra abesse viderem, de alia mihi naui prospicere coactus sum, egi igitur cum nauclero alio, cui idem quod priori premium erat numerandum.

Soluimus autem paulo post cum 24 nauibus, & primis quidem tribus diebus secundum experti sumus ventum, sed postea tantæ in mari tempestates ortæ sunt, vt iter nostrum absolueri nō possemus, mansimus tamen summo cum periculo 3 diebus in mari, ventum meliorem expectantes, sed tandem tamen ventis ita urgentibus ad eundem, ex quo solueramus locum, reuersi sumus.

Cap. XXXIII.

Solent hoc tempore nautæ, Archihalassum quendam constituere, quem lingua Hispanica ALMIRANDA vocant. Hic imperium in omnes naues habet, omnes item naucleri & nautæ ipsi, iuramento ad præstandum obedientiam sese obligant, & sancte promittunt, quod ab inuicem recedere & alter alterum deserere nolint. Nam de mandato Regiæ Maiestatis, non pauciores quam viginti naues ex Hispania in Belgiam nauigare simul possunt, propter bellum, quod cum Gallorum Rege hoc tempore geritur.

Porro & hæc in mari consuetudo seruatur, vt naus vna vltra miliare vnum ab altera non discedat, & vel sub occasum vel sub ortum solis, omnes congregentur, Archihalassumque seu ALMIRANDAM tribus vel quatuor tormenti ictibus, bis in die saluent.

Archihalassi cōtra officium est, vt semper duas lucernas ferteas in puppi naus suæ expositas habeat, quas ipsi FAROL vocat, vt nocturno tempore reliquæ naues ad lucem hanc sese dirigant, & nulla separatio nauium fiat.

Præterea Archihalassus seu ALMIRANDA singulis noctibus, naucleris indicare solet, quem cursum petere velit, vt orta forte tempestate aliqua, scire possint, quem cursum siue ventū Archihalassus elegerit, atque ita ipsum sequantur.

Cum autem cursum vertere cogeremur, vt supra dictum est, erat naus HENRICI SCHETZEN, (in quam omnē meam substantiolam ego deposueram) omnium postrema, cumque adhuc vno tantum miliari a ciuitate KALLES abessemus, exposuit propter densissimas noctis tenebras ALMIRANDA seu Archihalassus lucernas suas, vt naues reliquæ ductum & cursum suum sequi possent.

Et nos quidem cum ad ciuitatem *KALLES* appulissemus, emis-
sis anchoris, naues firmauimus, & remotis lucernis in terrā descen-
dimus, ignemque ad molendinum quoddam non procul ab vrbe
extruximus, qui quidem exitio fuit dicto *HENRICO SCHETZEN*
& naui eius.

*Naufragium
Henrici Schet-
zen.*

Recta enim hunc ignem *HENRICVS SCHETZ*, quem lucer-
nas esse Archithalassi putabat, sua naui petebat, cumq; nō procul ab
igne abesset, summa vi ad saxa & lapides ibi latentes allisus, nauem
fregit, vbi maxima extitit calamitas bonis non tantum, sed & homi-
nibus qui in naui ista erant, omnibus misere in aqua pereuntibus.
Ingens de-
monstrum. Perierunt enim 22 personæ, solo nauclero & gubernatore naui ex-
ceptis, qui trabi adhærentes ad littus appulerunt. Submersæ sunt et-
iam cum bonis mercatorum aliis, sex cistæ auro & argento repletæ,
quæ ad Maiestatem Regiam pertinebant.

Non possum igitur Deo gratias satis magnas agere, quod & hac
vice mihi adfuerit, & tam clementer prohibuerit, ne, vt constitutum
quidem erat, nauem istam ego ingrederer.

*Tempestas in-
audita.*

Postea biduum ibi in *KALLES* commorati, die *S. Andreæ* de-
nuo soluimus Antuerpiam petitori. Sed tãtam hoc itinere vim ven-
torum & tempestatem sumus experti, vt nautæ omnes affirmarent,
se viginti annis similem tempestatem non esse expertos.

*VVydæ portum
Angliæ.*

Cum igitur in Angliâ ad portum quendam venissemus, qui vo-
catur *VVYDT*, neque velum amplius nec restem, nec malum, nec
quicquam aliud in nauibus nostris habebamus, ita vt si diutius in
mari manendum nobis fuisset, proculdubio naues omnes periissent,
nisi Deus mirabiliter eas seruasset.

Naufragium.

Nam & Calend. Ianuarij anno 1554, octo naues submersæ sunt,
omnibus & bonis & hominibus misere extinctis, ita vt ne vnus qui-
dem euaserit, quorum animis Deus propitius esse velit. Accidit hæc
calamitas in itinere, cum Gallia superata, Angliam peteremus.

In hoc autem portu Angliæ *VVYDT*, vt dixi, commorati sumus
quattriduum, & inde *BRABANTVM* soluimus, venientes die quar-
to *ARMVIA* quæ ciuitas est *SELANDIÆ*, vbi naues appellere so-
lent. Distat hæc ciuitas a portu *VVYDT* 74 miliaribus. Hinc *AN-
TVERPIAM* recta petiuimus, quæ aberat adhuc 24 miliaribus. Tan-
dem igitur *ANTVERPIAM* salui peruenimus 26 Ianuarij, anno
1554.

Deo omnipotenti sit laus & gloria, qui comes mihi in hoc iti-
nere semper adfuit, & ex maximis sæpe periculis, me clementissime
eripuit.

FINIS ITINERIS VIRICI FABRI.

